

Analyzing the dimensions and components of electronic money policies on the national security of the Islamic Republic of Iran

Received : 2024/04/02

ISSN 9387-3041

Accepted: 2024/05/18

abstract

Hamidreza Shirzad
(Corresponding author)

Assistant Professor, International Relations, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran
EMAL: ham.shirzad@iauctb.ac.ir
Orcid: 144-3469-0002-0000X

Seyed Sameil Hosseini Goli

Assistant Professor, Political Science, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran
EMAL: ehgoli@gmail.com
Orcid:752-7680-0001-000X

Hossein Mahmoudi

PhD student in Political Science, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran
EMAL: hosseinmahmoudi20500@gmail.com
Orcid:4135-9827-0001-0009

The era of globalization has transformed the position of the national government with various strengths and weaknesses. The spread of electronic money will have significant economic, political and social consequences, mostly digital currencies which are a form of electronic money in order to Greater security, removal of intermediaries and anonymity are designed. Digital currencies are currencies that use cryptography to transfer on the Internet, digital currency cryptography cannot be hacked and traced, the emergence of digital money and its expansion in terms of economics and in the monetary sector, the prevalence of electronic money on the supply and demand of money monetary policies and the authority of the central bank affect the money market and its supply and demand, and make the executive methods of the central bank to regulate this market and manage interest rates and inflation more complicated, important The most characteristic of cryptocurrencies or digital money is that it is not based on the government and no type of government is involved in it. And this can cause an earthquake to the governing institutions. Today, a wide range of services and goods are exchanged by Bitcoin on the Internet. While examining virtual currencies and their impact on the economic governance of governments as the focus of the research, relying on the descriptive-explanatory method, the characteristics of these currencies have been studied, and the governance of governments depends on the type of policy they adopt towards virtual currencies. Prohibition or non-policy can be associated with severity and weakness under each of the cases.

Key words: National security, economic globalization, economic policy, digital currency

واکاوی ابعاد و مولفه های سیاست گذاری های پول الکترونیکی بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۳/۲۹

ISSN 9387-3041

تاریخ ارسال: ۱۴۰۳/۰۱/۱۴

چکیده

عصر جهانی شدن با شدت و ضعف های گوناگون موقعیت دولت ملی را دست خوش دگرگونی نمود انتشار و رواج پول الکترونیکی پیامدهای اقتصادی، سیاسی و اجتماعی چشم گیری خواهد داشت، بیشتر ارزهای دیجیتال که یک فرم از پول های الکترونیکی می باشد به منظور امنیت بیشتر، حذف واسطه ها و ناشناس بودن طراحی شده اند. ارزهای دیجیتال، ارزهایی هستند که از رمزنگاری برای انتقال در اینترنت استفاده می کنند، رمزنگاری های ارزهای دیجیتال غیر قابل هک و پیگیری هستند ظهور پول دیجیتالی و گسترش آن از نظر اقتصادی و در بخش پولی، رواج پول الکترونیکی بر عرضه و تقاضای پول، سیاست های پولی و اقتدار بانک مرکزی بر بازار پول و میزان عرضه و تقاضای آن اثر می گذارد و روش های اجرایی بانک مرکزی برای تنظیم این بازار و مدیریت نرخ های سود و تورم را پیچیده تر می کند، مهم ترین ویژگی رمز ارزها یا پول های دیجیتالی، این است که مبتنی بر دولت نیست و هیچ نوع حاکمیتی در آن دخالت ندارد. و این می تواند نهادهای حاکمیتی را به زلزله درآورد امروزه خدمات گسترده و کالاهای گسترده ای توسط بیت کوین در شبکه های اینترنتی مبادله می شود. ضمن بررسی ارزهای مجازی و تاثیر آن ها بر حاکمیت اقتصادی دولت ها به عنوان محور پژوهش با اتکا به روش توصیفی-تبیینی ویژگی این ارزها مورد مذاقه قرار گرفته و حاکمیت دولت ها بسته به نوع سیاستی که در قبال ارزهای مجازی اتخاذ می کنند ممنوعیت یا عدم سیاست گذاری می تواند ذیل هر یک از موارد با شدت و ضعف همراه باشد.

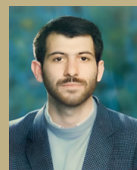
واژگان کلیدی: امنیت ملی، جهانی شدن اقتصاد، سیاست گذاری اقتصادی، ارز دیجیتال

حمیدرضا شیرزاد (نویسنده مسئول)
استادیار، روابط بین الملل، واحد تهران
مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
EMAL: ham.shirzad@iauctb.ac.ir
کد ارکید: 0000-0002-3469-144x

سیداسمعیل حسینی گلی
استادیار، علوم سیاسی، واحد تهران مرکزی،
دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
EMAL: ehgoli@gmail.com
کد ارکید: 000-0001-7680-752x

حسین محمودی
دانشجوی دکتری علوم سیاسی، واحد تهران
مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
EMAL: hosseinmahmoudi20500@gmail.com
کد ارکید: 0009-0001-9827-4135x

پژوهش نامه ایرانی روابط بین الملل
سال دوم، شماره سوم، بهار ۱۴۰۳

امنیت مانند بسیاری از ارزش‌ها و مفاهیم اجتماعی بستگی به شرایط و واقعات‌های موجود دارد و به این سبب و نیز به دلیل کارکرد نیروهای ژرف و اثرگذاری آن‌ها بر محیط اجتماعی، مفهومی پویا به شمار می‌رود. بر این اساس دوره مختلف حیات بشر شاهد تحولات شگرف و قابل ملاحظه‌ای در مفهوم امنیت بوده است. بدین ترتیب مطالعات امنیتی تغییرات قابل توجهی را تجربه نمود و از تمرکز سنتی بر تهدید، به کارگیری و مدیریت نیروی نظامی و موضوعات مرتبط با آن فاصله گرفت و عملاً تحلیل پویای امنیت از جمله تعریف امنیت، دامنه شمول و سطوح تحلیل آن مورد بازبینی گسترده قرار گرفت که فهم آن نیازمند به بازاندیشی نظری و تبیین مناسب ابعاد مختلف مفهوم امنیت در سپر جدید سیاست بین‌الملل، در حوزه امنیت شد.

پول الکترونیکی همان اهمیت و جایگاه سایر انواع پول‌های مرسوم را در اقتصاد به خود اختصاص داده و حتی موجب انتقال قدرت از دولت‌ها و بانک مرکزی به سرمایه‌گذاران، مصرف‌کنندگان و کارآفرینان شده است. تا زمانی که فایده ایجاد شده از انجام مبادلات با استفاده از پول کاغذی از هزینه‌های بهره‌برداری از آن بیشتر باشد، استفاده از آن اقتصادی است؛ اما در دنیای مدرن با پیشرفت فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT)، به تدریج استفاده از پول کاغذی غیر اقتصادی شده و استفاده از جایگزین‌های دیگری برای آن از جمله استفاده از پول الکترونیکی با هدف کاهش هزینه‌های اجتماعی پول شامل هزینه‌های چاپ و نشر پول، هزینه‌های بازیافت، هزینه‌های تغییر واحد پول و هزینه‌های فردی پول شامل هزینه حمل و نقل پول، هزینه فرصت زمان صرف شده برای شمارش پول و هزینه‌های نگهداری پول، توجیه اقتصادی پیدا نموده است. محصولات پول الکترونیک که به عنوان جایگزین پول سنتی ایجاد شده‌اند، با ماهیتی بسیار سیال و جابه‌جاپذیر می‌توانند روی عرضه و تقاضای پول تاثیر گذاشته و از مجرای تغییر حجم پول، سیاست پولی بانک مرکزی را تحت‌الشعاع قرار دهند.

گسترش فزاینده استفاده از پول الکترونیکی، پیامدهای تجاری، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی قابل ملاحظه‌ای به همراه دارد. از نظر اقتصادی مهم‌ترین آثار گسترش استفاده از پول الکترونیکی بر عرضه پول، سیاست‌های پولی و بانک مرکزی حادث می‌شود. آثار گسترش کاربرد پول الکترونیکی بر سیاست‌های پولی از آن جهت بسیار اهمیت دارد که می‌تواند کارایی یکی از ابزارهای سیاست‌گذاری کلان اقتصادی دولت را برای دستیابی به اهداف اقتصادی خود، به خصوص تثبیت سطح عمومی قیمت‌ها تقلیل دهد.

نشر گسترده پول الکترونیکی با توجه به ویژگی‌های خاص آن، به طور گسترده‌ای سایر بازارها و متغیرهای اقتصادی را تحت تاثیر قرار خواهد داد. در این نوشتار آثار

احتمالی گسترش نشر پول الکترونیکی بر کارآیی مبادلات، واسطه‌های مالی و بانک‌ها، بازار ارز، بازارهای مالی، تقاضای پول و عرضه پول بررسی، و سپس مشکلات ناشی از آن، آثار منفی و مثبت پول الکترونیکی، سیاست‌گذاری‌های لازم برای مقابله با آثار منفی و تقویت آثار مثبت و رابطه آن با امنیت، تاثیر سیاست‌گذاری‌های پول الکترونیک، مزایای رمز ارز دیجیتال به چرخه اقتصاد درآوردند دارای‌های منجمد، جلوگیری از ایجاد تورم، افزایش سرعت تراکنش‌ها تسهیل در بستر تراکنش‌های بانکی مورد مطالعه و بررسی قرار خواهد گرفت.

امنیت

در فرهنگ لغت تعریفی سنتی از امنیت ارائه شده است: «در امان بودن»، «بی بیمی»، «بی هراسی» (معین، ۱۳۵۳: ۳۵۴). اطمینان و سکون قلب (راغب اصفهانی، ۱۳۸۸: ۲۱) که در یک تعبیر کلی به معنای رهایی از هر نوع تهدید، ترس و خطر است. برخلاف معنای لغوی در سطح اصطلاحی برای امنیت معنای اجماعی وجود ندارد و تعاریف اصطلاحی متفاوتی از این مفهوم ارائه شده است (افتخاری، ۱۳۹۱: ۸).

مفهوم امنیت، مصونیت از تعرض و تصرف اجباری بدون رضایت است، و در مورد افراد به معنی آن است که نسبت به حقوق و آزادی‌های مشروع خود بیم و هراسی نداشته باشند و به هیچ وجه حقوق آنان به مخاطره نیفتد و هیچ عاملی حقوق مشروع آنان را تهدید ننماید، لزوم و ضرورت امنیت به این مفهوم، در جامعه از طبیعت حقوق بشری ناشی می‌شود و لازمه حقوق و آزادی‌های مشروع، مصونیت آن‌ها از تعرض و دور ماندن از مخاطرات و تعديات است (مطلومی، ۱۳۸۸: ۱۸۴).

امنیت به معنای «نبود تهدید نظامی برای ملت و یا توان نگهداری کشور از هجوم دشمنان و یا محافظت کشور در دفع تهدیدهای خارجی علیه حیات سیاسی و منافع ملی است» (شریعت‌مدار جزایری، ۱۳۸۵: ۷) امنیت، خواه فردی، ملی یا بین‌المللی، در زمره مسائلی است که انسان با آن مواجه می‌باشد این مفهوم همواره یکی از مفاهیم اصلی روابط بین‌الملل بوده است و هر دولتی به واسطه اینکه دولت‌های مستقلی هستند و هیچ نوع نهادی که تامین کننده امنیت برای همه آنها باشد وجود ندارد در غیاب یک مجری قانونی جهانی و نهادهای موثر جهانی برای اداره منازعات بین‌المللی، خود باید از امنیت ملی خویش حفاظت به عمل آورند.

باری بوزان در خصوص امنیت معتقد است که بایستی امنیت را برابر رهایی از تهدیدها تعریف نمود و از نظر وی امنیت در نبود مسأله دیگری به نام تهدید درک می‌شود، این تعریف باری بوزان به تعریف امنیت در دوران جنگ سرد که مضیق و تک‌بعدی و مورگنتایی بود نزدیک است، ولی خود بوزان امنیت را پس از جنگ سرد، دیگر در نبود تهدید سنتی تعریف نمی‌کند او می‌گوید: «امنیت را باید چندبعدی نگریست که ابعادی مانند مهاجرت، سازمان‌های جنائی فراملی و فروملی، محیط زیست و رفاه اقتصادی را شامل می‌شود» از نظر بوزان دولت دیگر تنها مرجع امنیت محسوب نمی‌شود، افراد، گروه‌های فراملی، سازمان‌های غیردولتی فراملی و فروملی و تروریسم همگی در وجوه امنیت مرجع هستند برای چندبعدی بودن امنیت بایستی تأثیر فرهنگ، جغرافیا، محیط زیست، تمدن و مذهب و از همه مهم‌تر هویت را فهمید، بوزان می‌گوید: جهان آرمانی، جهانی نیست که در آن هرکس موفق شود به امنیت دست یابد، بلکه جهانی است که

دیگر در آن نیازی به گفتگو و بحث بر سر امنیت نباشد (ابراهیمی، ۱۳۸۶: ۴۴۵). باری بوزان با تلاشی مضاعف امنیت تک-بعدی را زیر سوال می-برد و آن را به پنج بخش نظامی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و زیست-محیطی گسترش می-دهد، مکتب کپنهاگ معتقد است که تهدیدات و آسیب-پذیری می-توانند در ابعاد مختلف رخ دهند چه نظامی و چه غیرنظامی، چرا که کنش و واکنش شدیدی در سطح سیستم بین-المللی به وجود آمده است و امنیت را نمی-توان فقط در بعد نظامی نظاره-گر بود، اما والت یکی از منتقدان سرسخت امنیت چندبعدی یا فراگیر است، وی در مقاله-ای تحت عنوان رنسانس در مطالعات امنیت به نقد دیدگاه-های بوزان در خصوص توسعه دستورالعمل نوین امنیت پرداخته است و معتقد است که گنجاندن موضوعات غیرنظامی در دستورالعمل امنیت، انسجام عقلانی این حوزه را سست می-نماید (ابراهیمی: ۱۳۸۶).

با توجه به اینکه امنیت یک معنای نسبی دارد و بسته به وضع و شاخص-های مربوط به آن است و به نوعی مترداف با ایجاد فرصت برای استفاده از ظرفیت-ها و کاهش آسیب-ها و تهدیدها و خطرات برای فرد، خانواده، جامعه، ملت و کشور است شامل ثبات و امنیت اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، نظامی، زیست-محیطی، می-شود.

امنیت ملی و چهارچوب حاکمیت ملی

واژه حاکمیت عمیقاً به تاسیس اقتدار سیاسی داخلی مرتبط می-باشد. تحلیل-های جان بدن و هابز، دو تن از مهم-ترین تئوریسین-های اولیه حاکمیت مشتق از آرزوی آنها برای ایجاد مشروعیت برای یک منبع نهایی اقتدار درون دولت می-باشد. اف.اچ هینسلی در مطالعه خود در مورد حاکمیت می-گوید: «در ابتدا، باور حاکمیت باوری بود که بر وجود یک اقتدار سیاسی مطلق و نهایی درون هر جامعه سیاسی دلالت می-نمود» در تعریف کامل-تر این جمله هیچ اقتدار مطلق و نهایی در جای دیگری وجود نداشته باشد.

حاکمیت نه تنها به سازمان اقتدار داخلی بلکه همچنین به فقدان اقتدار خارجی که در این جا از آن به حاکمیت وستفالی نام برده می-شود اطلاق گردیده است. در حقیقت معاهده صلح وستفالی هیچ ارتباطی به چیزی که بعدها تحت عنوان مدل وستفالیایی شناخته شد ندارد. این باور که باید از اقتدار خارجی جلوگیری کرد، تنها در نوشته-های ولف و واتل در پایان قرن هجدهم به طوری صریحی بسط یافت. دولت-ها در قلمروهای مشخصی وجود دارند و درون این قلمروها، مراجع ذی صلاح سیاسی داخلی تنها داوران رفتار قانونی و مشروع می-باشند. چه تنها یک منبع اقتدار داخلی وجود داشته باشد (آن گونه که مورد نظر بودن است) و چه منابع مختلف اقتدار داخلی آن گونه که دموکراسی-های مدرن پیشنهاد می-دهند، به هر حال حاکمیت وستفالیایی بر نبود هر گونه اقتدار خارجی دخالت می-کند. اصطلاح حاکمیت در مقابل تعاریفی چون کنترل دولت، نظم قانونی داخلی یا فقدان اقتدار خارجی، در ارجاع به شناسایی بین-المللی نیز به کار رفته است. این تعریف رایج-ترین کاربرد برای حقوقدانان بین-المللی است. دولت-ها متقابلاً یکدیگر را مورد شناسایی قرار می دهند (کرانسر، نیاکویی، ۱۳۸۵: ۲۵۲-۲۵۸).

امنیت ملی از دو بُعد به هم پیوسته امنیت داخلی و امنیت خارجی تشکیل شده است، جنبه داخلی امنیت ملی، امنیت یک ملت در برابر تهدیدهای پیدا و پنهان در درون مرزهای ملی را شامل می‌شود. این تهدیدها می‌توانند سیاسی (شورش، جدایی‌طلبی و...) و اجتماعی (آشوب و شورش اجتماعی و...) باشند که هر کدام به نوعی دولت ملی را تحت تأثیر قرار داده و موجودیت آن را مورد تهدید قرار می‌دهند. جنبه خارجی امنیت ملی از تهدیدهای برون‌مرزی علیه یک دولت مربوط می‌شود که دارای ابعاد سیاسی (انزوا و اعمال فشارهای سیاسی)، نظامی (حمله یا تهدید به حمله، تقویت بنیه نظامی دشمن)، اقتصادی (مانند تحریم‌های اقتصادی) و فرهنگی و اجتماعی است. امروزه این امر پذیرفته شده است که به دلیل ارتباطات گسترده و نزدیکی ملل با یکدیگر، امنیت ملی در ابعاد خارجی و داخلی به یکدیگر مرتبط بوده و تحت تأثیر یکدیگر قرار دارند (مرادیان و دیگران، ۱۳۹۰: ۵۱).

دو نسبت میان سیاست خارجی و امنیت ملی قابل شناخت است. یک نسبت این است که سیاست خارجی امنیت ملی را تعریف می‌کند؛ یعنی سیاست خارجی مشخص می‌کند که امنیت ملی چیست و چگونه و با چه ابزارهایی می‌توان آن را تأمین، حفظ، و یا ارتقا داد. از این منظر گفته می‌شود که «امنیت ملی باید در چارچوب سیاست خارجی تحلیل شود» نسبت دیگر خلاف است؛ یعنی امنیت ملی سیاست خارجی را تعریف می‌کند. در واقع اولویت‌های امنیت ملی است که به سیاست خارجی شکل می‌دهد و آن را هدایت می‌کند. برای نمونه در این رویکرد باور بر این است که «تأمین امنیت باید اولویت اول در همه ملاحظات سیاست خارجی باشد» تا زمانی که سیستم دولت ملی پابرجاست و سیاست خارجی مهم‌ترین حوزه یا سازوکار سازمان‌دهنده روابط و مناسبات میان بازیگران کلیدی نظام بین‌الملل است، امنیت ملی در معنای موسع آن اصلی کلیدی در شکل دهی سیاست خارجی خواهد بود (شاپوری و دیگران، ۱۳۹۶: ۱۹). به طور سنتی تهدید خارجی، اصلی‌ترین تهدید برای امنیت ملی محسوب می‌شود. از آنجا که پایداری فیزیکی کشور و استقلال آن در مقابله با تهدیدهای خارجی نسبت به تهدیدهای داخلی آسیب‌پذیرتر است، تهدیدهای خارجی همچنان به عنوان منبع اصلی تهدیدهای امنیت ملی، اهمیت خود را حفظ کرده‌اند. این تهدیدها طیف گسترده سیاسی، نظامی، اقتصادی و فرهنگی را در خود جای می‌دهند.

درهم تنیدگی امنیت ملی (به مفهوم دفع خطر خارجی، تقلیل آسیب‌پذیری داخلی و احراز توانایی ملی) و اقتصاد سیاسی، بسیار روزافزون شده است. این معادله با توجه به تعریف اقتصاد سیاسی شفاف‌تر می‌شود. با وجود آن که در مورد تعریف اقتصاد سیاسی، اجماع نظری وجود ندارد، اما به نظر می‌رسد تعریف پیترویلکن تا حد زیادی مبین ابعاد این مفهوم می‌باشد. وی اقتصاد سیاسی را منبعث از ارتباط بین نهاد قدرت، نیروهای اجتماعی جهانی (مانند جنسیت و قومیت) و سرمایه‌داری جهانی عنوان می‌کند (پیتر، بحرانی، ۱۳۸۱: ۵۶).

بر این اساس، اقتصاد با سیاست به طور عام و با امنیت به طور خاص تعاملی موثر دارد. به تعبیر بوزان اقتصاد و سیاست، بخش‌های تحلیلی متفاوتی از یک واقعیت واحد محسوب می‌شوند. آن‌ها به عینک‌های تحلیلی متفاوتی به پدیده‌ها و واقعیات می‌نگرند. البته مانند دیگر بررسی‌ها، در این‌جا نیز برخی مسائل و عوامل در متن

بوده و بیشتر مورد تاکید قرار می‌گیرند و برخی دیگر در حاشیه و پس زمینه واقع می‌شوند. علی‌الرغم برخی افتراق‌های ساختاری و پویایی‌های هریک، این دو بخش، تعامل نزدیکی باهم دارند و نمی‌توان یکی را بدون دیگری درک کرد.

در این‌باره ریسمن چنین استدلال می‌کند که تمایز بین مقوله دفاع از حاکمیت و امنیت ملی به مثابه نمودی از «سیاست عالی» و موضوعاتی نظیر رفاه اقتصادی به عنوان نمودی از «سیاست عادی»، تمایزی جعلی و ساختگی است. چرا که چنین تفکیکی این نتایج را به دنبال خواهد داشت: ۱- بنیان‌های اقتصادی قدرت نظامی که اکثر واقع‌گرایان بر آن تاکید دارند، نادیده انگاشته می‌شود. ۲- وابستگی دولت‌ها به اقتصاد بین‌الملل و منابع داخلی در جهت حمایت از اهداف امنیتی، مدنظر قرار نمی‌گیرد. ۳- برامکان فراروی دولت‌ها که می‌توانند در یک اقتصاد جهانی به هم پیوسته و از طریق استفاده از ابزارهای اقتصادی همچون تنبیه‌ها و تشویق‌های اقتصادی به اهداف امنیت ملی خود برسند، سرپوش گذارده می‌شود (عسگری، ۱۳۸۳: ۳۳).

از نظر برخی، تهدید اقتصادی، سخت‌ترین و پیچیده‌ترین شکل تهدیدها در چارچوب امنیت ملی است. در امنیت اقتصادی، مسئله اصلی آن است که وضعیت عادی بازیگران در اقتصاد بازار، رقابتی خطرآفرین، تهاجمی و مبهم را شامل می‌شود. بازار برای این که درست کار کند، همواره باید بازیگران فاقد کارایی را به ورشکستگی تهدید کند (مرادیان و دیگران، ۱۳۹۰: ۴۵).

به عبارت دیگر، بازیگران اقتصاد بازار باید احساس ناامنی کنند تا نظام، موجب تولید ثروت و رفاه شود. در قواعد طبیعی بازی در بازار، سلسه وسیعی از تهدیدهای اقتصادی رخ می‌دهد که آن قدر استثنایی نیستند تا عنوان تهدید امنیت ملی به خود گیرند، اما این که به طور دقیق در چه مرحله‌ای می‌توان به درستی مدعی شد که تهدیدات امنیت ملی پیش آمده آمده است، موضوعی بسیار مشکل و سیاسی است. توجه به امنیت ملی به میزانی بیش از حد معقول، اغلب به افزایش دخالت دولت در اقتصاد منتهی شده و کارایی بازار را کاهش می‌دهد (عصاریان نژاد، ۱۳۸۱: ۴۵)

شاخص های حاکم بر امنیت ملی

امنیت یکی از موضوعات پیچیده‌ی اجتماعی است که علی‌رغم تصور عمومی مبنی بر یکپارچه بودن آن از مؤلفه‌های متعددی برساخته شده است. اهمیت امنیت به‌اندازه‌ای است که غالب افراد جامعه در مقایسه با دیگر نیازهای ضروری و حیاتی، اولویت را به تأمین امنیت می‌دهند. حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، رهبر معظم انقلاب اسلامی حفظه الله در بیانات خود به این مسئله اشاره کرده و می‌فرمایند: «امنیت برای یک کشور خیلی مهم است. گاهی در یک کشوری نان نیست، قحطی است، مشکلات هست، ناامنی [هم] هست؛ اگر به مردم بگویند نان می‌خواهید یا امنیت، قطعاً امنیت را ترجیح می‌دهند»

مفهوم مدرن امنیت ملی در قرن ۱۷ و در طول جنگ سی ساله مذهبی و جنگ داخلی انگلستان به وجود آمد. صلح وستفالی در سال ۱۶۴۸، این برداشت را به وجود آورد که دولت - ملت، نه تنها بر امور داخلی مانند مذهب حاکمیت دارد، بلکه برای امور خارجی نیز کنترل دارد. (Holmes, Kim R : ۲۰۱۵) استفاده از مفهوم امنیت ملی

در ادبیات سیاسی همواره متداول بوده، اما منجر به تعریف مشخص نگردیده است. پس از جنگ جهانی دوم پژوهشگران علوم سیاسی به عنوان یک واژه کاربردی به مطالعه آن روی آوردن و در قالب نظریه های مختلف مسئله امنیت ملی را کارشناسی و بررسی کردند(جاویدان و دیگران، ۱۳۹۵: ۷۷).

مولفه های امنیت ملی متعدد می باشد، هر کدام از این مولفه ها، اهمیت بسیار زیادی برای حفظ اقتدار و امنیت ملی کشور دارد. از جمله مولفه های تشکیل دهنده امنیت ملی می توان به موارد زیر اشاره نمود: (خودکفایی و استقلال اقتصادی، اتحاد و همبستگی ملی، قدرت دفاعی و نظامی، رهبری و ولایت فقیه).

مهم ترین و اولی ترین مولفه امنیت ملی امروزه مسئله اقتصادی است، البته اقتصاد همواره یکی از مهم ترین مولفه ها در امنیت ملی بوده و امروزه بخاطر اقتصاد پایه بودن اغلب تهدیدات داخلی، مهمترین مولفه است. که در صدر مطالبات مقام معظم رهبری نیز قرار دارد. در این خصوص مقام معظم رهبری می فرمایند: «بنده شعارهای اقتصادی را در این دو سه سال اخیر برجسته کرده ام، برای اینکه احساس کردم دشمن از این ناحیه میخواهد ضربه بزند به این مجموعه ی عظیم ملی. وقتی ما مشکل اقتصادی داشته باشیم، بخشهای مختلف نخواهند توانست کارهای درست خودشان را انجام بدهند، لذا باید بینیم در این مجموعه ی وظایفی که بر عهده ی مسئولان کشور، دولت، قوای سه گانه و سازمانهای مختلف است، آن نقطه ی حساس و کلیدی، امروز چیست؟ ممکن است امروز یک نقطه ی کلیدی باشد، فردا نقطه ی دیگری نقطه ی کلیدی باشد. امروز تقویت اقتصادی در کشور، یک نقطه ی کلیدی و دارای اولویت است(بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با فرماندهان و کارکنان ارتش، ۱۳۹۶/۱/۳).

از دیگر مولفه های امنیت ملی می توان به صورت خلاصه به رضایتمندی و مقبولیت ملی از حکومت و عوامل آن، بقا، حفظ و افزایش قدرت نرم و سخت حکومت در سایه افزایش رضایتمندی ملی بدون توجه به دیدگاه های قومیتی، مذهبی(آزادی فعالیت های مذهبی)، حفاظت از جان مردم در برابر مخاطرات داخلی و خارجی با ایجاد ساز و کارهای مناسب، رشد و توسعه نظام اقتصادی و مقابله با تهدیدهای این حوزه با مشارکت دادن هر چه بیشتر بخش خصوصی و محدود کردن دولت ها به سیاست گذاری و نظارت، مشارکت سیاسی مردم در انتخاب مدیران عالی کشور و ایجاد نهادهای مردمی همچون شوراها، حفظ استقلال و حاکمیت کشور با اتخاذ سیاست های متناسب و متوازن در سیاست خارجی و روابط بین الملل و همچنین داشتن محیط زیست سالم اشاره نمود(<http://tabyincenter.ir>/۲۰۱۴۴).

به طور کلی چهار حوزه اصلی شامل امنیت اقتصادی، سیاسی، اجتماعی-فرهنگی و نظامی برای امنیت ملی قابل تصور است. هر چند در دوران پس از جنگ جهانی دوم تا اواخر قرن بیستم و به خصوص طی دوران جنگ سرد، امنیت کشور در مقابل تهدیدات خارجی مهم ترین دغدغه موجود بوده و حوزه های امنیت نظامی و سیاسی بیش از امنیت اقتصادی مورد توجه قرار داشتند، لیکن با پایان یافتن دوران جنگ سرد و شکل گیری روابط جدید در نظام بین الملل، اولویت های امنیتی نیز دستخوش تحول شده و امنیت اقتصادی به عنوان مهم ترین وجه امنیت ملی مطرح گردید. به طوری که فراهم کردن بسترهای مناسب برای حمایت از سرمایه گذاران داخلی و جذب سرمایه های خارجی در

ماهیت و مفهوم پول الکترونیک

پول الکترونیکی یا پول دیجیتالی، ارزش پول واحدهای پول منتشره از سوی دولت یا بخش خصوصی است که به صورت الکترونیکی بر روی یک وسیله الکترونیکی ذخیره شده است به طوری که یکی از مهم‌ترین زیر سیستم‌های پرداخت الکترونیکی است که به صورت الکترونیکی تبادل می‌شوند و به خصوص در شبکه‌های رایانه‌ای، اینترنتی، فروشگاه‌های دیجیتالی و... کاربرد دارد (براتی، ۱۳۹۸: ۸۸۶). پول الکترونیک را از جهت کارکرد می‌توان به کارت تلفن تشبیه کرد، زیرا با پرداخت مبلغ کارت به وجه رایج کشور، کارتی که اعتبار آن مشخص است، خریداری می‌شود و پس از پایان اعتبار، غیرقابل شارژ و غیرقابل استفاده می‌شود (السانف ۱۳۸۶: ۱۰۳).

پول الکترونیکی نوعی ابزار مالی الکترونیکی است که حداقل از عهده انجام همه وظایف پول برمی‌آید. بنابراین پول الکترونیکی می‌تواند جانشین بسیار نزدیکی برای پول بانک مرکزی باشد. ارزش پولی ذخیره شده بر روی وسیله الکترونیکی، با اجازه مصرف کننده درگیر معاملات پرداختی، می‌تواند به وسیله الکترونیکی دیگری انتقال یابد. این ورش یا سیستم‌های پرداخت الکترونیکی مرسوم، مانند کارت‌های پرداخت و اعتباری و نقل و انتقالات کابلی که هر کدام معمولاً نیازمند اخذ مجوز مستمر بوده ممکن است در هر معامله متضمن بدهکار کردن و بستانکار کردن حساب‌های بانکی باشند متفاوت است (براتی، ۱۳۹۸: ۸۷۷).

پول الکترونیکی حالتی است که در آن هیچ وسیله پرداخت فیزیکی در میان نیست و مبادله، تنها با انتقال و پردازش داده‌ها انجام می‌پذیرد، بدین صورت که رایانه مرکزی بانک‌ها، حساب‌های افراد را طلبکار و بستانکار می‌کنند. در این حالت، افراد می‌توانند حتی با تلفن همراه خود بسیاری از خریدها و پرداخت‌ها را انجام دهند و با یک حساب اینترنتی، به معاملات بزرگی در سطح بین‌المللی بپردازند. لازم است که در این نوع پول، امر مهم، قابلیت نقل و انتقال آن در فضای مجازی می‌باشد که موجب رونق این پول شده است، اما از جهت ماهیتی، با کارت‌های بانکی، تفاوت زیادی ندارد، زیرا در دو حالت، آن‌چه مورد نقل و انتقال قرار می‌گیرد، نقل و انتقال واقعی پول به قبض و اقباض اسکناس نمی‌باشد، بلکه تنها با طلبکار و بستانکار کردن مشتریان، میان آن‌ها نقل و انتقال واقع می‌شود (سلطانی، اسدی، ۱۳۹۴: ۸۳).

گسترش فرآیند استفاده از پول الکترونیکی، پیامدهای تجاری، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی قابل ملاحظه‌ای به همراه دارد. از نظر اقتصادی مهم‌ترین آثار استفاده از پول الکترونیکی بر روی عرضه پول، سیاست‌های پولی و بانک مرکزی ایجاد می‌شود. آثار گسترش کاربرد پول الکترونیکی بر سیاست‌های پولی از آن جهت که می‌تواند کارآیی یکی از ابزارهای سیاست‌گذاری کلان اقتصادی دولت دستیابی به اهداف اقتصادی خود، بخصوص تثبیت سطح عمومی قیمت‌ها را کاهش دهد بسیار حائز اهمیت می‌باشد (براتی، ۱۳۹۸: ۸۷۷).

فضای سایبر و حاکمیت آن و امنیت سایبری

فضای سایبر در معنا به مجموعه‌هایی از ارتباطات درونی انسان‌ها از طریق رایانه و

وسایل مخابراتی بدون در نظر گرفتن جغرافیای فیزیکی گفته می‌شود (هاتف، ۱۳۸۶: ۵۰). فضای سایبر، محیط الکترونیکی واقعی است که ارتباطات انسانی در آن به شبوه‌ای سریع و فراتر از مرزهای جغرافیایی و با ابزار خاص، زنده و مستقیم روی می‌دهد (سلیمانی-فارسی، ۱۳۸۸: ۴۱). برخلاف فضای واقعی، در فضای سایبر نیاز به جابه‌جایی‌های فیزیکی نیست و همه اعمال تنها از طریق فشردن کلیدها یا حرکت «ماوس» صورت می‌گیرد. منظور از فضای سایبر یا فضای مجازی، ترکیبی از ده‌ها هزار رایانه به هم پیوسته، سرویس دهنده‌ها، شبکه‌های ارتباطی، سوئیچ‌ها و کابل‌های فیبر نوری است که امکان ایجاد ارتباطات را در یک سیستم جامع فراهم می‌آورد (افتخاری، ۱۳۸۲: ۵). در نتیجه فضای سایبر، شبکه‌های رایانه‌ای و مخابراتی متصل به هم است که اطلاعات را در کمترین زمان و بیشترین مکان، مبادله می‌کند.

بیشتر سامانه‌های که به فضای سایبر وابسته‌اند و از آن استفاده می‌کنند، از این فضا به عنوان یک ضعف امنیتی یاد می‌کنند که می‌توان از آن برای انجام حملات بهره گرفت. بیشتر این سامانه‌ها به گونه‌ای طراحی شده‌اند که بتوانند بهره‌گیری ارزان و وسیعی از دسترسی به شبکه داشته باشند و این موضوع، توانایی سوءاستفاده مهاجمین به منظور استثمار و آسیب‌پذیر نمودن شبکه‌ها و سرویس‌های هدف را افزایش داده است. از ویژگی‌های مهم و منحصر به فرد که فضای سایبر را از دیگر رسانه‌ها ممتاز می‌سازد جهانی بودن آن است. هر فردی در هر نقطه از جهان می‌تواند از طریق آن به آسانی، به جدیدترین اطلاعات دست یابد. مرزهای جغرافیایی تاکنون نتوانسته از گسترش روزافزون فضای سایبر جلوگیری کند از این رو، هر نوع فیلتر و مرزبندی در برابر آن بسیار دشوار به نظر می‌رسد (جعفری، نیک‌روش، ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲: ۳۳).

نقش پول الکترونیکی در اقتصاد

گسترش فرآیند استفاده از پول الکترونیکی، پیامدهای تجاری، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی قابل ملاحظه‌ای به همراه دارد. از نظر اقتصادی مهم‌ترین آثار گسترش استفاده از پول الکترونیکی بر روی عرضه پول، سیاست‌های پولی و بانک مرکزی ایجاد می‌شود. آثار گسترش کاربرد پول الکترونیکی بر سیاست‌های پولی از آن جهت که می‌تواند کارایی یکی از ابزارهای سیاست‌گذاری کلان اقتصادی دولت برای دستیابی به اهداف اقتصادی خود، به خصوص تثبیت سطح عمومی قیمت‌ها را کاهش دهد بسیار حائز اهمیت می‌باشد (براتی، ۱۳۹۸: ۸۸۷). اهمیت و نقش این پول در اقتصاد پولی جهان به اندازه‌ای است که پاره‌پاره‌ای از اقتصاددانان آن را انقلابی می‌دانند که می‌تواند سبب انتقال قدرت از دولت‌ها و بانک مرکزی به سرمایه‌گذاران و کارآفرینان شود، نشر و گسترش پول‌های الکترونیک آثار تجاری، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی چشم‌گیری خواهد داشت. از دید اقتصادی، مهم‌ترین آثار گسترش پول الکترونیک بر عرصه پول و استقلال بانک مرکزی در اجرای سیاست‌های پولی پیدا می‌شود. زیرا با توجه به این که پول الکترونیک می‌تواند به جای اسکناس و مسکوکات سنتی به کار رود این گمان وجود دارد که این امر انحصار بانک مرکزی در زمینه‌هایی چون سیاست‌گذاری‌های پولی، مدیریت نظام بانکی و نظارت بر نظام پرداخت‌ها را با خطر جدی روبه‌رو سازد. پیرامون ویژگی ابزار دادوستد بودن پول، از نگاه یک اقتصاددان آن‌چه برجسته است،

جنبه همگانی داشتن آن و نیز نبود هزینه مبادله و قابل تبدیل نبودن آن است. با این حال، از نگاه حقوقدانان جزء این دو، مال بودن چیزی که می‌خواهد به عنوان پول دادوستد گردد و نیز داشتن قوه ابراء آن برجستگی دارد (حلافی، اقبالی، ۱۳۸۴: ۲۰۴). نشر گسترده پول الکترونیکی با توجه به ویژگی‌های خاص آن، به طور گسترده‌ای سایر بازارها و متغیرهای اقتصادی را تحت تاثیر قرار می‌دهد و برخی آثار مثبت و منفی در بردارد در این بخش به بررسی برخی آثار مثبت و منفی پول الکترونیک در اقتصاد می‌پردازیم:

کاهش هزینه مبادلات و افزایش کارایی مبادلات

پایین بودن زمان و هزینه ارائه خدمات پولی از طریق فن آوری پول الکترونیک، سرعت انجام مبادلات، عدم نیاز به مراجعه مستقیم افراد به بانک‌ها برای انجام امور بانکی، کاهش هزینه‌های نیروی انسانی در بانک‌های تجاری و... از عواملی هستند که بخش خصوصی را به بهره‌گیری از پول الکترونیک برمی‌انگیزد (میرابوطالبی رکن آبادی، منتظری، ۱۳۹۶: ۷). از آنجا که اینترنت هیچ مرز سیاسی نمی‌شناسد، پول الکترونیکی نیز بدون مرز است، بنابراین هزینه انتقال پول الکترونیکی در داخل یک کشور با هزینه انتقال آن بین کشورهای مختلف، برابر است، در نتیجه هزینه بسیار بالای کنونی نقل و انتقال بین‌المللی پول نسبت به نقل و انتقال آن بین کشورهای مختلف، برابر است. در نتیجه هزینه بسیار بالای کنونی نقل و انتقال بین‌المللی پول نسبت به نقل و انتقال آن در داخل یک کشور معین، به طور قابل توجهی کاهش خواهد یافت و اینکه هر شخصی که به اینترنت و یک بانک اینترنتی دسترسی دارد، به طور بالقوه می‌تواند از وجوه پول الکترونیکی استفاده کند، به علاوه در حالی که پرداخت‌های کارت اعتباری به فروشگاه‌های مجاز محدود است، پول الکترونیکی پرداخت‌های شخص به شخص را نیز امکان پذیر می‌سازد (کهزادی، گچلو، ۱۳۸۲: ۹).

ایجاد شفافیت اقتصادی و امکان نظارت مناسب

لازمه استفاده گسترده از پول الکترونیک، ایجاد شبکه‌های سراسری برای انتقال سریع و کامل اطلاعات مربوط به حساب‌های بانکی و مبادلات تجاری است. این شبکه‌ها می‌توانند به طور کامل تحت نظارت (نه دخالت) بانک مرکزی یا دولت قرار گیرند تا از سلامت مبادلات و قانونی بودن آن‌ها اطمینان حاصل شود (میرابوطالبی رکن آبادی، منتظری، ۱۳۹۶: ۸).

بازار ارز

پول الکترونیکی می‌تواند عامل بالقوه افزایش بی‌ثباتی در بازارهای ارز باشد. از آنجا که پول الکترونیکی نماینده پول واقعی است، باید یک نرخ ارز و یک بازار ارز در فضای رایانه‌ای وجود داشته باشد. البته نرخ‌های ارز فضای رایانه‌ای و جهان واقعی، باید برابر باشند، در غیر این صورت معاملات آربیتراژ، بلافاصله نرخ‌های ارز واقعی و مجازی را برابر خواهند نمود با وجود این، تفاوت‌هایی بین بازارهای ارز واقعی و مجازی وجود خواهد داشت، اول کارمزد تسعیر پول الکترونیکی بر حسب یک ارز با پول الکترونیکی بر حسب ارز دیگر، نسبت به کارمزد تسعیر پول واقعی کمتر خواهد بود (کهزادی، ۱۳۸۳: ۱۱).

عدم خلق پول بی‌رویه در اقتصاد و کنترل تورم

با توجه به اینکه خلق پول بر اساس سازوکار تعریف شده در بیت-کوین، بیش از ۲۱ میلیون واحد امکانپذیر نیست و نیز این نوع پول به صورت غیرمتمرکز بوده و در اختیار بانک مرکزی نیست، امکان خلق بی-رویه پول و در نتیجه کاهش ارزش شدید پول و یا تورم افسار گسیخته برای آن متصور نیست. به علاوه در کشورهایی که بانک مرکزی از استقلال لازم برخوردار نبوده و سلطه مالی دولت وجود دارد، امکان گسترش حجم پول به واسطه کسری بودجه‌های دولت در اقتصاد هست که این مشکل در رابطه با این پول، مشاهده نمی‌گردد.

استفاده از ارز مجازی در شرایط تحریمی ایران

یکی از مزایای ارزهای مجازی برای اقتصاد ایران، استفاده از آن در شرایط تحریم‌های بانکی است، چراکه همان‌گونه که بیان شد، ارزهای مجازی نوعی ارز خصوصی محسوب می‌شود و هیچ نهادی توانایی دخالت در تراکنش‌های آن را ندارد. همچنین فرستنده و گیرنده در این سیستم غرقابل شناسایی است و تحریم‌های بین‌المللی نمی‌تواند در تعاملات مالی ایران از این طریق به راحتی اثرگذار باشد.

عدم توانایی دولت‌ها در مصادره و بلوکه کردن

در بسیاری از کشورها در شرایط خاص سیاسی و اقتصادی، دولت‌ها اقدام به مصادره اموال و دارایی‌های اشخاص حقیقی و حقوقی می‌نمایند و همچنین در وضعیت تخاصم میان کشورها همانند تنش‌های میان جمهوری اسلامی ایران و ایالات متحده آمریکا بلوکه کردن اموال امری متداول است. این عدم امنیت در ساختار ارز مجازی امکان‌پذیر نبوده و حقوق مالکیت اشخاص و دولت‌ها مورد تعرض و دخالت دیگران قرار نمی‌گیرد.

تهدیدهای اقتصادی و سیاسی پول-الکترونیکی

مهم‌ترین بحث در فرآیند سیاست‌گذاری یک پدیده نوظهور، شناخت چالش‌های ناشی از آن است، بنابراین قانون‌گذار و سیاست‌گذار باید تسلط جامعی روی تمام ابعاد چالشی ارز مجازی داشته باشد. برخی از تهدیدها و چالش‌های پول الکترونیکی به عبارت ذیل می‌باشد:

۱- گسترش استفاده از پول باعث بروز مسائلی در زمینه اخذ مالیات و فعالیت‌های پول-شویی نیز می‌گردد، امکان سوء استفاده از پول الکترونیکی برای اهداف پول-شویی به حدی باعث نگرانی مقامات پولی کشورها شده که در صدد محدود ساختن یا توقیف آن‌ها برآمده‌اند، در واقع ویژگی غیرقابل ردیابی بودن پول الکترونیکی، فرآیند فرار مالیاتی و پول-شویی را تسهیل نموده و به فعالیت‌های نامشروع و غیرقانونی رونق می‌بخشد (کهزادی، گچلو، ۱۳۸۲: ۲۴).

۲- نوسانات قیمتی و بی‌ثباتی پولی از دیگر تهدید پول الکترونیکی می‌باشد، قیمت بیت-کوین در طول دوره خود با فراز و نشیب‌های زیادی مواجه بوده است، به طوری که طی ۴ سال از کم‌تر از یک دلار به بالای هزار دلار رسید (نوری، نواب-پور، ۱۳۹۶: ۶۳).

۳- فقدان قوانین و مقررات مشخص؛ پول مجازی برعکس پول‌های سنتی از قوانین و مقررات شفاف برخوردار نبوده و این می‌تواند تبدیل به یک چالش جدی برای هر دولتی شود چرا که راه را برای انجام کارهای مجرمانه، پول-شویی و غیره باز می‌کند و این مشکل به خاطر ماهیت رمزگذاری شده این پول است که در آن هویت واقعی فرستنده و گیرنده ناشناخته می‌ماند (بانک مرکزی اروپا، ۲۰۱۲: ۲۱).

۴- پول الکترونیک تهدید واقعیت؛ جایی که پول حقیقی و مجازی ارتباط پیدا می‌کنند پول مجازی مقدار تقاضا را در دنیای حقیقی می‌تواند تحریک کند. همچنین دیگر عوامل اثرگذار بر سیاست پولی نیز از این طریق می‌تواند تحت تاثیر قرار دهد (هلبلینگ، ۲۰۱۴: ۱۸-۲۱).

۵- مشخص نبودن هویت فرستنده و گیرنده: همانگونه که بیان شده این پول از سازوکار رمزنگاری شده برای ایجاد امنیت در شبکه استفاده می‌کند بنابراین هیچ فرستنده و گیرنده‌ای قابل شناسایی نیست و این منجر به اقدامات مجرمانه خواهد شد. برای نمونه، باج افزارها وجود دارند؛ بدین صورت که سیستم یک مقام ارشد را هک و اطلاعاتش را قفل می‌کنند مشروط به واریز مقدار معینی بیت-کوین. در اینجا فرد مجرم پول را دریافت می‌کند بدون آنکه قابلیت پیگیری وجود داشته باشد. البته لازم به ذکر است که این مورد می‌تواند برای ایران در دوران تحریم یک مزیت و فرصت محسوب شود و تبادلات مالی خود را از این طریق بدون آن که شناسایی شود انجام دهد.

۶- استفاده گسترده از پول الکترونیکی بانک‌های مرکزی را در زمینه‌هایی چون سیاست پولی، نظارت بانکی، نظارت بر سیستم پرداخت‌ها، درآمد ناشی از نشر اسکناس و مسکوک و ثبات سیستم مالی، تحت تاثیر قرار خواهد داد. امروزه مهم‌ترین نگرانی‌های بانک مرکزی، مسئله امنیت پول الکترونیکی است. زیرا نقض امنیت (جعل کردن) نوعی از پول الکترونیکی که به طور گسترده‌ای مورد استفاده مصرف کنندگان قرار می‌گیرد، می‌تواند ثبات سیستم مالی را به شدت مختل ساخته و موجی از فشارهای تورمی را به راه اندازد (کهزادی، گچلو، ۱۳۸۲: ۲۶).

۷- بروز مشکلات امنیتی؛ الکترونیکی بودن پول مجازی چالش‌های امنیتی مانند گم شدن، هک شدن حساب کاربر و سرقت را به همراه دارد (مکارتی، ۲۰۱۰: ۱۱۵۰). به علاوه، اگر کاربر اطلاعات حساب و رمز عبور خود را فراموش کند پول‌های او برای همیشه از بین می‌رود (بوهوم و همکاران، ۲۰۱۵: ۲۳۳). در سیستم بانک‌داری متداول کنونی اگر فردی کارت عابر بانک خود را گم کند و یا رمز آن را فراموش کند می‌تواند به راحتی با مدارک شناسایی خود به بانک مراجعه و کارت و رمز خود را بازیابی کند اما در ارز مجازی اگر فردی کلید خصوصی یا عمومی خود را فراموش کند، به هیچ عنوان قابل بازیابی نیست، چرا که حساب او نزد هیچ نهادی ثبت نیست که بتواند به آن مراجعه کند، بنابراین سرمایه او کاملاً از بین می‌رود. به این مسئله اصطلاحاً «گم شدن» می‌گویند.

۸- مشکل وراثت؛ در نظام بانکی موجود در صورتی که صاحب حساب فوت کند، این امکان برای ورثه وجود خواهد داشت که پس از طی مراحل قانونی، دسترسی به حساب فرد متوفی داشته باشند. در حالیکه در سیستم بیت-کوین دسترسی به حساب شخص صرفاً با داشتن آدرس کیف پول و رمز عبور امکان‌پذیر است، در صورتی که این اطلاعات تنها در اختیار متوفی باشد، هیچ مکانیسمی برای دستیابی ورثه به ارث خود وجود نخواهد داشت.

۹- تضعیف بانک مرکزی و نهادهای واسط؛ با رواج پول‌های مجازی، نقش نهادهای واسط و بانک مرکزی در تراکنش‌های کشورهای کم رنگ می‌شود و این می‌تواند یک

خطر بسیار جدی برای سیستم پولی و مالی یک کشور باشد، چرا که در این صورت جایی برای اعمال سیاست‌های پولی نمی‌ماند و هیچ نظارتی بر تراکنش‌های روزانه وجود نخواهد داشت (بانک مرکزی، ۲۰۱۲: ۲۵).

پدیده جهانی شدن و ارتباط آن با امنیت ملی کشورها

یکی از پدیده‌هایی که امروزه در حال شکل‌گیری بوده و چه بسا شکل گرفته و در کلیه عرصه‌های زندگی مدرن در جریان است پدیده‌ای است که از آن تحت عنوانی مختلفی چون جهانی شدن، جهان‌گرایی، به هم فشردگی جهان، جهانی سازی، یک‌پارچگی و در هم تنیدگی جهانی و تعابیری از این دست یاد می‌شود. جهانی شدن در مفهوم عام آن عبارت است از درهم ادغام شدن بازارهای جهان در زمینه‌های تجارت و سرمایه‌گذاری مستقیم و جا به جایی و انتقال سرمایه، نیروی کار و فرهنگ در چهارچوب سرمایه‌داری و آزادی بازار، در نهایت سرفرود آوردن جهان در برابر قدرت‌های جهانی بازار که منجر به شکافته شدن مرزهای ملی و کاسته شدن از حاکمیت دولت خواهد شد. در سایه شکل‌گیری این پدیده، مرزهای ملی کم و بیش کم رنگ شده و به تعبیر یکی از صاحب نظران، امروزه در مرزها با دیوارهای شیشه‌ای ملی مواجه هستیم که به راحتی می‌توان ماورای شیشه را دید (قاضی، ۱۳۷۵: ۲۱۱).

جهانی شدن در رایج‌ترین معنا به فرآیندی اشاره دارد که در جریان آن مناسبات اقتصادی تا حد ممکن از محدودیت‌های سرزمینی و کنترل دولت‌های ملی بیرون می‌آید و در جهت تبعیت از یک بازار جهانی به پیش می‌رود. در چنین حرکتی قرار است در نهایت جهان به مکان واحدی فراتر از همه مرزهای اقتصادی، فرهنگی، ملی تبدیل شود. مانوئل کاستلز پیدایش عصر اطلاعات و ارتباطات و شکل‌گیری جامعه‌ی شبکه‌های را زمینه ساز چنین شرایطی به شمار می‌آورد. گرچه جهانی شدن محدود به عرصه اقتصاد نیست ولی در حال حاضر جهانی شدن اقتصادی شاخص‌ترین شکل جهانی شدن است (دال-سیونگ-یو، ۱۳۸۶: ۱۳۹-۱۴۰).

تغییرات ناشی از جهانی شدن به علت رقابتی‌تر کردن اقتصاد بین‌الملل فرصت‌های بیشتری به وجود می‌آورد که کشورها با توجه به آمادگی برای شرکت در چنین رقابتی می‌توانند توقع افزایش سود داشته باشند. با توجه به این واقعیت که نوآوری‌ها معمولاً در کشورهای صنعتی به وجود می‌آید و به کار گرفته می‌شود و همچنین به دلیل سرمایه بیشتر، نیروی کار متخصص‌تر و تکنولوژی برتر، آزادی‌های بازرگانی ناشی از جهانی شدن این کشورها را در شرایط مناسب‌تری قرار می‌دهد که هم سهم بیشتری از بازار جهانی به دست آورند و هم فرهنگ و روش زندگی خود را که بر تقاضای جهانی برای صادرات آن‌ها اثر مثبت دارد ترویج نمایند. به عبارت دیگر تخصیص بهینه‌تر عوامل تولید در کشورهای شمال می‌تواند شرایط تحمیل سلطه این کشورها بر جنوب را فراهم آورد و به همین دلیل در رابطه با اثرات جهانی شدن در کشورهای در حال توسعه نگرانی‌هایی وجود دارد.

اثر جهانی شدن بر کشورهای در حال توسعه یکسان نمی‌باشد اما این سوال برای هر کشوری قابل طرح است که چه تمهیداتی برای حداقل کردن هزینه تغییرات جهانی شدن و حداکثر کردن منافع آن ممکن است؟ در حالت کلی کلید معمای سودبری را می‌بایست در امکان و سطح ادغام اقتصاد ملی در اقتصاد بین‌الملل جست و جو کرد

که می‌تواند بر سهم هر کشوری از بازار بین‌المللی اثر گذارد. به عبارت دیگر، تخصیص بهینه‌تر عوامل تولید جهت افزایش کیفیت و کاهش هزینه می‌بایست هم در تولید محصولات گذشته و هم سرمایه‌گذاری‌های جدید مورد توجه قرار گیرد و نوآوری‌های تکنیکی نیز در همین راستا به خدمت گرفته شوند تا هم امکان ادغام افزایش یابد و هم سطح ادغام گسترش یابد.

به عقیده آن‌هایی که جهانی شدن را به فرصت‌های نو جهت استفاده از تجارب کشورهای صنعتی برای رشد اقتصادی و توسعه سیاسی-اجتماعی در کشورهای در حال توسعه تعبیر می‌کنند جهانی شدن بیشتر از هر چیز تغییر در سیاست‌گذاری-های کلان اقتصادی که حاکی از تصحیح اشتباهات سیاست‌های گذشته متکی به دخالت دولت در امور اقتصادی است می‌باشد. یعنی تخصیص بهینه‌تر فقط از طریق گسترش هر چه بیشتر فعالیت‌های بخش خصوصی ممکن می‌گردد. اما نکته‌ای که می‌بایست مورد توجه قرار گیرد آن است که در کشورهای در حال توسعه به علت ضعف بخش خصوصی معمولاً نقش دولت در توسعه ملی تعیین کننده‌تر و بخش قابل توجهی از نوآوری‌های اقتصادی و اجتماعی به وسیله سیاست‌گذاری‌های عمومی ایجاد شده‌اند. و به نظر می‌آید برای آینده‌ای قابل پیش بینی این نقش دستخوش تغییر بنیادی نگردد. به عبارت دیگر، در این کشورها نقش دولت در تخصیص بهینه‌تر عوامل تولید و در نتیجه امکان ادغام اقتصاد آن‌ها در اقتصاد بین‌المللی غیرقابل انکار است (خانی، ۱۳۸۱: ۱۵۱).

در واقع می‌توان چنین گفت: جهانی شدن اقتصاد به افزایش وابستگی متقابل اقتصادی جهان به عنوان یک نتیجه از روند رو به رشد تجارت بین‌المللی کالا و خدمات، جریان سرمایه بین‌المللی و گسترش وسیع و سریع فناوری اشاره می‌کند (هراتی، زمانیان و تقی زاده، ۱۳۹۶: ۲۰۱). این امر نشان دهنده ادامه توسعه و ادغام متقابل مرزی بازار و یک روند غیرقابل برگشت برای توسعه اقتصادی در سراسر جهان در دوران هزاره سوم میلادی است. وابستگی متقابل بیشتر در نتیجه جهانی شدن، به معنای جریان آزادتری از کالا، خدمات، پول، مردم و ایده‌ها در سراسر مرزهای ملی است توسعه فعالیت‌های اقتصادی مبتنی بر سرمایه‌داری در تمام دنیا بسط یافته. توسعه فعالیت‌های اقتصادی مبتنی بر سرمایه‌داری در تمام دنیا بسط یافته و اقتصادی به واقع جهان‌گستر به وجود آورده است. عملاً جهانی بدون مرز در بازارهای مالی و سرمایه وجود دارد و منطق بازار جهانی به شکل فزاینده نسبت به این مسئله که یک کالا یا خدمات دقیقاً کجا و توسط کدام کشور تولید می‌شود، بی‌تفاوت شده است (ضیایی، ۱۳۸۶: ۱۴۹). برای مثال ساعت رادیویی جنرال الکتریک در چین و روکش کفش‌های آدیداس در اندونزی ساخته می‌شود یا شلوارهای جین آمریکایی عقاب در مکزیک و شارژر گوشی نوکیا در فنلاند طراحی و بخشی از آن در آمریکا و بخش دیگر در تایوان ساخته می‌شود.

مثال فوق به خوبی بیانگر واژه ادغام و برون‌سپاری در یک اقتصاد جهانی شده است و در واقع، گویی انسان با استفاده از وسایل زندگی روزمره، سفری مجازی به اقصی نقاط دنیا دارد. ادغام اقتصادی ملی در قلمرو اقتصاد جهانی، کل نظام پولی اقتصاد و گردش مالی را تغییر داده است. این امر موجب تغییرات عمیق در معماری و ساختار مالی

جهان، اطلاعات مالی و حتی اطلاعات جغرافیایی مالی در حوزه بانکداری بین‌المللی و سایر زمینه‌های زندگی اقتصادی و اجتماعی دولتی مختلف شده است (ارغوانی پیرسلامی، میراحمدی، ۱۳۹۹: ۳۴).

با افزایش تعداد کاربران ارزهای مجازی و تحت‌الشعاع قرار دادن محیط اقتصاد فیزیکی و حقیقی، گستره و محدوده و عمق تأثیرگذاری حکمرانی اقتصادی دولت‌ها دست‌خوش تغییر شده است. اطلاع از رویدادها و روندهایی مانند پدیده بیت‌کوین و ارزهای مجازی گاه آینده محیط و محدوده حکمرانی اقتصادی دولت را دچار تغییر خواهند کرد تنها راه مقابله با اثرات منفی و احیاناً استفاده از فرصت‌های به وجود آمده ناشی از تغییرات خواهد بود. به بیان دیگر روندهای جهانی مانند رایج شدن ارزهای مجازی، نیروهای غالبی هستند که تحولات بنیادین در بسیاری از ساختارها ایجاد می‌کنند و آینده دولت‌ها نیز متأثر از این تحولات خواهد بود. پیشران‌ها، روندهای جهانی شدن و فناوری اطلاعات و تغییرات بنیادی ناشی از آن، پیامدها، آثار و چالش‌هایی گسترده برای همه دولت‌ها در پی دارد. محدوده حکمرانی اقتصادی دولت‌ها نیز از این مقوله مستثنا نبوده و متأثر از پیشران‌ها و روندهای کلان بین‌المللی است.

پیشرفت شتابان علم و فناوری در حوزه ارزهای مجازی و رمز پایه و تحولات گسترده و بنیادین اقتصادی و اجتماعی ناشی از آن و درک دولت‌ها از ضرورت توسعه و پیشرفت و همگانی با ارزهای مجازی به عنوان نمونه‌ای بارز از روندهای جهانی در حوزه تجارت و اقتصاد، موجب افزایش تمایل دولت‌ها در عرصه ورود و سیاست‌گذاری در مقوله ارزهای مجازی شده است و تلاش‌های آینده پژوهانه را بیش از هر زمان دیگری برای دولت‌ها و کشورها ضروری ساخته است. این ضرورت از آنجا سرچشمه می‌گیرد که بهره‌برداری دولت از تحولات شتابان علم و فناوری در عرصه اقتصادی گسترده شدن ارزهای مجازی، بهره‌گیری از فرصت‌ها و کسب آمادگی برای رویارویی با تهدیدهای نوپدید، نیازمند شناخت محیط آینده و طراحی سیاست‌های بهنگام و مناسب، برای بینش و درک درست تهدیدها و فرصت‌های آن خواهد بود (ارغوانی پیرسلامی، میراحمدی، ۱۳۹۹: ۳۲).

مجموعه تحولات رخ داده در حوزه جهانی شدن اقتصاد و همراهی آن با توسعه فضای ارتباطات، این چالش و تردید را فراروی حکمرانی اقتصادی دولت‌ها قرار داده که چه نوع سیاستی باید اتخاذ شود که هم مزایای این تحول در نظر گرفته شود و هم از آسیب‌های آن در امان ماند. از سوی دیگر مؤلفه‌های جهانی شدن اقتصاد یعنی افزایش قدرت تولید و بهره‌وری در سطح جهان، پیشرفت مخابرات و ارتباطات در سراسر جهان و پیدایش کارگران متخصص و دانش آموخته سبب شده تا یک سکوی پرتاب به وجود آید تا از روی آن، جهش تکنولوژیک شگفت‌انگیز اینترنت امکان‌پذیر شود. امروزه اقتصاد جهانی در یک رسانه الکترونیکی به نام اینترنت به صورت یک سیستم مجازی درآمده که بزرگترین و نیز پیچیده‌ترین سیستمی است که تاکنون بشر طراحی کرده است. البته این سیستم به خودی‌خود و یکباره ایجاد نشد بلکه تجربه ۲۰۰ سال زندگی در جوامع پیشرفته صنعتی سبب شد که بهره‌وری یا قدرت تولید آن گسترش یابد و ارتباطات و مخابرات دوجانبه و چندجانبه در سراسر جهان امکان‌پذیر شود (پوست‌فروش تهرانی، ۱۳۸۶: ۲۲۳).

* سیاست‌ها و قوانین حاکم بر پول الکترونیکی تأثیرگذار بر اقتصاد و

زمینه‌های اولیه شکل‌گیری فعالیت‌های تجارت جهانی به سال‌های پس از جنگ جهانی اول و بحران‌های ناشی از آن به ویژه در میان کشورهای اروپایی برمی‌گردد. براین اساس، تفکرات و نقطه نظرهای نوینی مبنی بر رفع و کاهش محدودیت‌های تجاری در قالب نظامی منسجم و به قصد تعدیل سیاست‌های حمایتی و دسترسی به بازارهای تجاری کشورهای مختلف در سال‌های دهه ۳۰ مطرح شد که دیدگاه‌های مزبور با افزایش نقش اقتصادی امریکا در میان کشورهای جهان و ضعف و ناتوانی کشورهای اروپایی درگیر در جنگ جهانی اول تا حدود زیادی قوت گرفت، دلیل مهم این افزایش نقش را می‌توان در دور بودن امریکا از آتش جنگ جهانی اول و دوم جست و جو کرد که موجب شد این کشورها آسیب‌ها را از نظر ویرانی تاسیسات صنعتی و نابودی منابع طبیعی ببینند.

در نتیجه این مسائل به تصویب موافقتنامه‌های تجاری متقابل و توافق‌هایی بر سر کاهش و تعدیل میزان تعرفه دو جانبه میان آمریکا و دیگر کشورهای جهان انجامید. (مثل قانون تعرفه اسموت-هادلی در ارتباط با کالاهای کشاورزی و صنعتی و قانون موافقتنامه‌های تجاری متقابل مبتنی بر کاهش تدریجی عوارض گمرکی و...) که هدف اصلی و مهم آن‌ها افزایش سهم تجارت کشور آمریکا و حضور مؤثر این کشورها در صحنه تجارت جهانی به ویژه در شرایط بحرانی سال‌های مذکور بود (نونژاد، ۱۳۸۲: ۵۱)

موفقیت رمزارزها در جلب اعتماد کاربران به سرمایه‌گذاری موجب تشویق دولت‌ها برای استفاده از مزایایی شد که ارزهای مجازی را برای کاربرانشان جذاب می‌کند. ارز مجازی ملی، در هر کشوری در بستر اقتصادی و توان فنی آن کشور قابل تحلیل است. بسیاری از ارزهای مجازی ملی در مرحله امکان سنجی هستند و دولت‌ها با دنبال کردن مسیر پیشرفت فناوری و مطالعه تجربیات هم‌دیگر عرضه ارزهای مجازی ملی را دنبال می‌کنند بسیاری از ارزهای مجازی ملی نیز اصولاً ارز مجازی به معنای متعارف نیستند، بلکه در بهترین حالت معادل ژتون‌سازی شده یکی از دارایی‌های ملی آن کشور هستند (معاونت پژوهش‌های زیربنایی و امور تولیدی، ۱۳۹۷: ۱۶).

مهم‌ترین بحث در فرآیند سیاست‌گذاری یک پدیده نوظهور، شناخت چالش‌های ناشی از آن است، بنابراین قانونگذار و سیاستگذار باید تسلط جامعی روی تمام ابعاد چالشی ارز مجازی داشته باشد، پول مجازی برعکس پول‌های سنتی از قوانین و مقررات شفاف برخوردار نبوده و این می‌تواند تبدیل به یک چالش جدی برای هر دولتی شود چرا که راه را برای انجام کارهای مجرمانه، پولشویی و غیره باز می‌کند و این مشکل به خاطر ماهیت رمزگذاری شده این پول است که در آن هویت واقعی فرستنده و گیرنده ناشناخته می‌ماند (بانک مرکزی اروپا، ۲۰۱۲: ۲۱).

یکی از مهم‌ترین مباحث در مالیات رمزارزها مطرح می‌شود مقوله فرار مالیاتی است. فرار مالیاتی در ارز رمزا از دو منظر قابل بررسی است: فرار مالیاتی با استفاده از رمزارزها به معنی استفاده از رمزارزها برای پولشویی و فرار مالیاتی، فرار مالیاتی در مبادله ارز رمزا برای افراد فعال در این حوزه که به علت ماهیت ناشناس بودن رمز ارزها اتفاق می‌افتد. طی مقاله‌ای که در اکتبر ۲۰۱۷ منتشر شده نیمی از

تراکنش‌های بیت‌کوین در راستای فعالیت‌های مجرمانه انجام شده و حدود یک چهارم کاربران بیت‌کوین در فعالیت‌های غیرقانونی مشارکت دارند فرار از مالیات یکی از گسترده‌ترین انواع کلاهبرداری است. پیش از سال ۲۰۱۷، در اکثر کشورها قوانین مربوط به رمزنگاری وجود نداشت. ورود جدی به مبحث رمزنگاری ارزهای دیجیتال در سال ۲۰۱۷ آغاز شد. اما علی‌رغم این که مقررات تشدید می‌شود، فرار از پرداخت مالیات با استفاده از رمزارها هنوز هم شایع است. در نوامبر ۲۰۱۷ LendEDU یک نظرسنجی از سرمایه‌گذار بیت‌کوین در آمریکا انجام داد. بر اساس نتایج این نظرسنجی، تقریباً ۳۳ درصد از شرکت‌کنندگان برنامه‌ریزی کرده‌اند که به طور آگاهانه از پرداخت مالیات بر درآمد حاصل از سرمایه در مالیات سال ۲۰۱۸ خود اجتناب کنند. اگرچه هیچ آماری برای تعیین این که آیا این نتیجه واقعی باشد، وجود ندارد. اما، واضح است که بسیاری از مردم فرار از پرداخت مالیات را به عنوان یک کار خلاف محسوب نمی‌کنند. سازمان‌های نظارتی در حال تمرکز بیشتر روی سیاست‌های پرداخت مالیات هستند و این تلاش‌ها تنها به سیاست‌های دولتی محدود نمی‌شود. بلکه همکاری بین‌المللی در این زمینه نیز در حال افزایش است. به عنوان مثال، پنج دولت استرالیا، کانادا، هلند، انگلستان و ایالات متحده با یکدیگر متحد شدند تا رهبران اجرای مالیات جهانی (۱۵) را تشکیل دهند. براساس گزارش، این سازمان قصد دارد تهدیدات رو به افزایش مالیات‌های دولتی و جرایم اینترنتی را کاهش دهد (امیرشکاری، لطیفی، ۱۳۹۷: ۱۳). قانون مبارزه با پولشویی مصوب ۱۳۸۶ اولین قانون در زمینه مبارزه با پولشویی کشور ایران به شمار می‌آید. مواد (۴)، (۵) و (۶) این قانون کلیه اشخاص حقیقی (تبصره ۳ ماده (۴)) و حقوقی به ویژه بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری را مکلف به رعایت آیین‌نامه‌های این قانون کرده است. شورای عالی مبارزه با پولشویی به ریاست و مسئولیت وزیر امور اقتصادی و دارایی مسئولیت تدوین آیین‌نامه‌ها و اجرای مفاد این قانون را برعهده دارد به نظر می‌رسد با توجه به تجربیات جهانی دبیرخانه شورای عالی مبارزه با پولشویی تکلیف قانونی لازم برای کنترل مراکز مبادله پول مجازی با پول رایج کشور را برعهده دارد. ممکن است این شورا برخی اختیارات برای حکمرانی بهتر نیاز داشته باشد که احتمالاً در سطح هیئت وزیران قابل رفع است. اما در جلسه سی‌ام شورای عالی مبارزه با پولشویی در تاریخ ۹ دی ماه ۱۳۹۶، به کارگیری ابزار بیت‌کوین (Bit Coin) و سایر ارزهای مجازی در تمامی مراکز پولی و مالی کشور ممنوع اعلام شد. حوزه نظارت بانک مرکزی نیز با توجیه پیشگیری از وقوع جرائم از طریق ارزهای مجازی، موضوع ممنوعیت به کارگیری ارزهای مجازی را به بانک‌ها ابلاغ کرد. روابط عمومی بانک مرکزی به عنوان اعلام‌کننده مصوبه شورای عالی مبارزه با پولشویی اعلام کرد که تمام شعب و واحدهای تابعه بانک‌ها و مؤسسات اعتباری و صرافی‌ها باید از انجام هرگونه خرید و فروش ارزهای مذکور و یا انجام هرگونه اقدامی که به تسهیل و یا ترویج ارزهای یاد شد بینجامد، به طور جد اجتناب کنند (معاونت پژوهش‌های زیربنایی و امور تولیدی دفتر مطالعات ارتباطات و فناوری‌های نوین، ۱۳۹۷: ۲۰).

در ماده (۲۴) قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۴ آمده است که: «اوراق بهادار هر نوع ورقه یا مستندی است که متضمن حقوق مالی قابل نقل و انتقال برای مالک عین و یا منفعت آن باشد. «شورا» اوراق بهادار قابل معامله را تعیین و

اعلام خواهد کرد. مفهوم ابزار مالی و اوراق بهادار در متن این قانون، معادل هم در نظر گرفته شده است.» عبارت شورا در ماده مذکور به شورای عالی بورس و اوراق بهادار اشاره دارد. طبق این قانون شورای عالی بورس و اوراق بهادار از این اختیار برخوردار است که ارزشهای مجازی قابل تبدیل به پول دنیای واقعی را به عنوان ابزار مالی طبقه‌بندی کند. در این صورت امور مربوط به سیاستگذاری مربوط به سرمایه‌گذاری در ارزشهای مجازی در حوزه اختیارات این شورا قرار خواهد گرفت (معاونت پژوهش‌های زیربنایی و امور تولیدی دفتر مطالعات ارتباطات و فناوری‌های نوین، ۱۳۹۷: ۲۰).

در ایران حداقل دو پروژه ارزشمجازی ملی در جریان است. پست بانک تحت نظر وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات و شرکت خدمات انفورماتیک پروژه‌های ارزش مجازی ملی خود را اعلام کرده‌اند. ارزش مجازی شرکت خدمات انفورماتیک بر پایه ریال اعلام شده است و طبق اعلام این شرکت در فاز اول ارزش مجازی آنها در اختیار بانک‌های تجاری کشور قرار دهد تا از آن به عنوان توکن و ابزار پرداخت برای تبادلات، تسویه بین بانکی و توسعه خدمات استفاده کنند. جزئیات فنی این پروژه‌ها هنوز به صورت رسمی اعلام نشده است. موفقیت در زمینه ارزشمجازی از مسیر ایجاد شرایط رقابت عادلانه میان بخش خصوصی واقعی شکل می‌گیرد.

بنابراین می‌توان چنین گفت: ارزشهای مجازی دارای وجوه مختلفی هستند، یعنی همزمان هم کارکردهای انتقال وجه و هم کارکردهای یک کالای سرمایه‌ای را دارند. ممکن است افرادی از قابلیت‌های فنی ارزشهای مجازی برای پولشویی، سفته‌بازی یا فرار مالیاتی استفاده کنند. متولی مبارزه با پولشویی در ایران شورای عالی مبارزه با پولشویی، مبارزه با سفته‌بازی از طریق شورای عالی بورس و اوراق بهادار و مبارزه با فرار مالیاتی از طریق سازمان امور مالیاتی امکانپذیر است. اقدام مناسب در شرایط فعلی می‌تواند بازار ارزشمجازی را وارد ریل سیاست‌های کشور کند، البته اقدامات سیاستی نباید موجب اعتباربخشی به ارزشهای مجازی شود یا این تلقی به وجود آید که دولت از این ابزارهای مالی حمایت می‌کند و باید مخاطرات این ابزارها برای مردم تشریح شود.

* فرصت‌ها و تهدید و چالش‌های رمز ارزها بر امنیت ملی

مهم‌ترین بحث در فرآیند سیاست‌گذاری یک پدیده نوظهور، شناخت چالش‌های ناشی از آن است، بنابراین قانونگذار و سیاستگذار باید تسلط جامعی روی تمام ابعاد چالشی ارزش مجازی داشته باشد، طبق گزارش سال ۲۰۱۶ کمیسیون امور پولی و بانکی پارلمان اتحادیه اروپا، مخاطرات و فرصت‌های ارزشهای مجازی و دفاتر کل توزیع شده در زمینه پرداخت عبارت‌اند از (Weizsäcker ۲۰۱۶):

۱. ارزشهای مجازی و دفاتر کل توزیع شده قابلیت بهبود رفاه شهروندان و توسعه اقتصادی را دارند. بهبود بخش مالی از طرق زیر قابل انجام است:
الف) کاستن از هزینه‌های تراکنشی و عملیاتی پرداخت‌ها به ویژه در انتقال منابع مالی برون مرزی امکانپذیر است و حتی ممکن است که هزینه انتقال وجه به جای ۲ تا ۴ درصد در پرداخت‌های فرامرزی برخط سنتی یا ۷ درصد در انتقال نقدی پول، به کمتر از یک درصد کاهش پیدا کند. بنابراین در حالت خوشبینانه پیش‌بینی می‌شود که کاهش هزینه جهانی انتقال پول به ۲۰ میلیون یورو بالغ شود.

ب) به صورت عمومی -تر کاستن از هزینه دسترسی به منابع مالی بدون یک حساب بانکی سنتی امکانپذیر است و در نتیجه احتمالاً به شمول مالی و تحقق اهداف سند جی ۲۰ و جی هشت پنجدر پنج ۳ با هدف کاستن از هزینه انتقال پول کارگران مهاجر کمک خواهد شد.

ج) تاب-آوری سامانه افزایش می-یابد و بسته به معماری، حتی سرعت نظام-های پرداخت و تجارت خدمات و کالاها به خاطر معماری دفتر کل توزیع شده، افزایش می-یابد. همچنین حتی اگر بخش-هایی از شبکه خوب عمل نکنند یا هک شوند، سامانه قابل اتکا باقی خواهد ماند.

د) سامانه-هایی ایجاد می-شود که سهولت در استفاده را با هزینه-های عملیاتی و تراکنشی کم و سطح بالای حفظ حریم خصوصی فراهم می-کنند. در این سامانه-ها کاربران کاملاً گمنام نیستند، بنابراین در صورت وقوع تخلف، تراکنش-ها قابل رهگیری هستند و بنابراین شفافیت به صورت عمومی برای مشارکت کنندگان بازار قابل افزایش است.

پول دیجیتالی به طور ساده یک کد رمزنگاری شده است که در شبکه-ای از کاربران می-توان از آن برای پرداخت به عنوان پول استفاده کرد، یک پول دیجیتال، یک پروتکل و یک نرم افزار است با قابلیت-های: (تراکنش-های نظیر به نظیر آنی، پرداخت-های جهانی، هزینه-های پردازش کم و یا صفر، و قابلیت-های خیلی بیشتر) (رحیمی، بهروزیه، ۱۳۹۷: ۵). ارزهای دیجیتال غیرمتمرکز هستند یعنی این ارزها توسط دولت-ها یا بانک-های مرکزی حمایت یا پشتیبانی نمی-شوند در مقایسه با افتتاح حساب-های بانکی نزد بانک-ها، افتتاح حساب و یا ایجاد اکانت برای پول-های دیجیتال بسیار آسان است ماهیت بی-نام بودن اکانت-های پول-های دیجیتال تفاوت بسیار معناداری با حساب-های بانکی دارد، شفافیت معاملات در انتقال ارزهای مجازی، خصوصیت منحصر به فردی به این نوع عملیات مالی داده است که آن را از ارزهای معمولی متفاوت می-کند. در این نوع تبادل وجه مجازی، هر اکانت به معاملات خود ناظر است و برکل عرضه تبادلات مجازی می-تواند ناظر باشد. انتقال سریع و بدون وقفه وجه به حساب شخصی دیگر اعضا در شبکه معاملات در فضای مجازی، برگشت ناپذیر و بی-نام هستند و این خصوصیات نیز از ویژگی-هایی است که نوع معاملات را با ارزهای معمول متفاوت می-سازد (اسلامی طراقی، صباغ، زاده، ۱۳۹۰: ۵).

۲- ارزهای مجازی و طرح-های دفاتر کل توزیع شده دارای مخاطراتی نیز هستند که باید به صورت مناسب رفع شوند تا قابلیت اعتماد آنها به ویژه در موضوعات زیر بهبود یابد: الف) غیاب یک ساختار حکمرانی تاب-آور و قابل اتکا یا در واقع تعریف چنان ساختارهایی به ویژه در برخی کاربردهای دفاتر کل توزیع شده همچون بیت-کوین که عدم قطعیت و مشکلات حفاظت از مصرف کنندگان و کاربران را ایجاد می-کند. به ویژه در مواقعی که چالش-هایی رخ می-دهد که قبلاً توسط طراحان نرم افزار اولیه دیده نشده است. ب) نوسانات بالای ارزهای مجازی و قابلیت خلق حباب-های سفته بازانه و غیاب نظارت-های تنظیم مقرراتی سنتی، پادمان-ها و حقوق حفاظتی مناسب مسائلی هستند که به طور خاص مصرف کنندگان را دچار چالش می-کنند.

ج) گاهی ظرفیت مقررات-گذاران در حوزه فناوری جدید محدود است، این موضوع می-تواند تعریف پادمان-های مناسب به موقع برای تضمین کارکرد مناسب و قابل اتکای

کاربردهای دفاتر کل توزیع شده، هنگامی که یا حتی قبل از اینکه آنقدر رشد کنند که به جایگاه مؤثر بر نظام برسند را دشوار کند.

(د) عدم قطعیت حقوقی پیرامون کاربردهای جدید دفاتر کل توزیع شده.

(ه) مصرف بالای انرژی راه-اندازی برخی ارزشهای مجازی مشخص، طبق گزارش مشاور علمی ارشد دولت انگلستان در زمینه دفاتر کل توزیع شده. فقط در مورد بیت-کوین مصرف برق از یک گیگاوات فراتر می-رود. این می-تواند دلیلی برای ترویج و سرمایه-گذاری روی سازوکارهای بهینه-تر اعتبارسنجی تراکنش-ها باشد.

(و) کمبود مستندسازی فنی کافی و شفاف و در دسترس از نحوه کار برخی ارزشهای مجازی و دیگر طرح-های دفاتر کل توزیع شده.

(ز) منابع بالقوه ناپایداری مالی که می-تواند به محصولات مشتق-های که از ویژگی-های ارزشهای مجازی مرتبط باشد.

(ح) احتمال محدودیت تأثیر سیاست-های پولی در بلندمدت اگر طرح-های ارزشهای مجازی به صورت گسترده به عنوان جایگزین ارز دستوری رواج پیدا کنند.

(ط) قابلیت کاربرد در تراکنش-ها بازارهای سیاه، پولشویی، تأمین مالی تروریسم، فرار و تقلب مالیاتی و دیگر کنش-های خلافکارانه با تکیه بر مستعاری بودن و قابلیت ترکیب پول که برخی از این خدمات عرضه می-کنند و ماهیت توزیع شده ارزشهای مجازی. البته نباید از نظر دور داشت که هنوز هم قابلیت رهگیری پول نقد بسیار کمتر از ارزشهای مجازی است.

۳. پرداختن به این مخاطرات نیازمند وجود ظرفیت-های تنظیم مقرراتی بهبود یافته خواهد بود که شامل خبرگی فنی و توسعه چارچوب حقوقی همگام با نوآوری است. به طوری که برای رسیدن کاربردهای دفاتر کل توزیع شده به حد اثرگذاری بر نظام پاسخ متناسب و به موقع داده شود. خاطرنشان می-شود که اگر مقررات-گذاری در مراحل خیلی اولیه صورت بگیرد نمی-تواند بر وضعیت سیال اعمال شود و ممکن است پیام اشتباه را به عموم پیرامون مزیت یا ایمنی ارزشهای مجازی القا کند.

در شرایطی که کشور ما دچار تحریم پولی و بانکی است این کیف پول فرصت استثنایی برای ما ایرانی هاست که بتوانیم از فضای اینترنت، ارز و پول را وارد کشورمان کنیم. بانک های ایرانی بیش از بقیه به این تکنولوژی احتیاج دارند اما استفاده از آن در کمترین حد بوده که شاید به دلیل نو بودن این تکنولوژی باشد. نبود شناخت و درک کافی از بلاک چین در سطوح مختلف و حمایت ناکافی مدیران از توسعه این فناوری از جمله مشکلاتی است که در این مسیر وجود دارند. اما با توجه به مشکلاتی که در بحث شفافیت و انتقال وجه و... وجود دارد بلاک چین یک راهکار خوب برای حل این مشکلات در ایران به نظر می رسد. در پول دیجیتال سعی شده است خصوصیات بد پول های رایج از جمله چاپ بی رویه و کاهش ارزش ناشی از آن، جعل، کلاهبرداری و ناشناس بودن و... وجود نداشته باشد. حسن این سیستم این است که به بانک ها یا موسسات مالی وابسته نیست. معامله با این ارز، یک مبادله ی پایاپای است و به دلیل حذف واسطه-ها کم هزینه است در واقع به دلیل اینکه ماهیت آن به ارز کشور خاصی بستگی ندارد، مادامی که دو طرف پول دیجیتال

مبادله می-کنند، نیاز به تبدیل آن به ارزهای دیگر برای پرداخت و انتقال نیست و همین امر سبب شده پرداخت با آن بسیار کم هزینه باشد.

اما مزیت-های پول دیجیتالی فقط محدود به این خصوصیات نیست و مشخصات دیگر آن نیز بسیار مهم هستند. که شاید مهم-ترین مزیت-های آن را می-توان در موارد زیر خلاصه کرد:

۱- آزادی پرداخت وجه: ارسال و دریافت فوری هر مبلغ از بیت-کوین بدون محدودیت زمانی و مکانی امکان-پذیر است.

۲- کارمزدهای بسیار اندک: پردازش پرداخت وجه با بیت-کوین، بدون کارمزد و یا با کارمزدی بسیار اندک، انجام می-گیرد. کاربران می-توانند برای پردازش سریع-تر تراکنش خود، کارمزد پرداخت نمایند که در نتیجه تاییدیه تراکنش را سریعتر از شبکه دریافت خواهند کرد. بطور معمول توسط پردازنده کارت اعتباری کارمزدی بین دو تا سه درصد کسر می شود این در حالی است که کارمزد استفاده از بیت کوین صفر تا دو درصد است.

۳- امنیت و کنترل: کاربران بیت کوین بر تراکنش-های خود کنترل کامل دارند و این تراکنش-ها امن و برگشت ناپذیرند. حریم خصوصی و امنیت به این معنا که شما می-توانید به صورت کاملاً ناشناس پولی را برای شخص دیگری انتقال دهید بدون اینکه قابل ردیابی باشید. یا اینکه فرد دیگری برای شما پول ارسال کند. چرا که شما هویت واقعی در این شبکه ندارید و تمام ارتباطات و اطلاعات به صورت رمزنگاری شده هستند. کاربران بیت-کوینی همچنین می-توانند با تهیه یک آپ یا نسخه پشتیبان و رمزگذاری، از پولشان محافظت نمایند.

۴- شفافیت و بی-طرف بودن: تمامی اطلاعات در مورد تامین پول بیت-کوین به سادگی روی زنجیره بلاک در دسترس همه هست و می-توان آن را بلافاصله درستی آزمایی کرده و از آنها استفاده نمود. هیچ شخص یا سازمانی نمی تواند پروتکل بیت-کوین را کنترل و یا دست-کاری نماید چون این پروتکل با رمزنگاری، ایمن شده و هسته بیت کوین را از نظر شفافیت، بی-طرفی کامل و قابل پیش-بینی بودن قابل اعتماد کامل، ساخته است (باقری، ۱۳۹۶: ۷-۹).

عوامل افزایش امنیت ملی و شاخصه-های تضعیف امنیت ملی

از اختیارات و حقوق حاکمیت، حق نظارت بر کلیه موسسات مالی است که در آن کشور به فعالیت می-پردازد، ریشه و مبنای این حق، آثاری است که این گونه فعالیت-های مالی می-تواند بر نظم عمومی اقتصادی کشور داشته باشد. در وجود این حق برای کشورها هیچ تردیدی وجود ندارد و به تعبیری می-توان گفت که در این زمینه یک توافق و عرف بین-المللی وجود دارد و تمام کشورها ضمن رعایت و احترام به حقوق یکدیگر، نسبت به محترم ماندن حاکمیت خویش در این زمینه بسیار حساس-اند، ولی آنچه که در بین کشورها مانند ایران، طبق مقررات قانون، اعمال این حق نظارت همراه با وضع مقررات و تعیین سیاست-های پولی به عهده بانک مرکزی است، البته در کشورهای دیگر چنین نیست.

از آنجا که کارکرد صحیح و سازمان یافته سیستم بانکی کشور، عامل اصلی و ضامن کارایی موثر سیاست پولی بوده و در نهایت، موجبات موفقیت سیاست-های اقتصادی

را فراهم می‌آورد، و از سوی دیگر بانک مرکزی، به عنوان بانک بانک‌ها و حافظ ارزش پول ملی که در ساختار سیاست‌گذاری و اجرای سیاست‌های پولی نقش چشم‌گیری دارد و یکی از وجوه عمده ارتباط منسجم بانک مرکزی با سیستم بانکی، همانا برقراری و حفظ شبکه نظارت بر عملکرد سیستم بانکی است، به طور کلی واگذاری امر نظارت به بانک مرکزی، به عنوان یکی از مسئولیت‌های اولیه این بانک، مطرح شده و بسی فراتر از وظایف و سیاست‌های پولی و اعمال برنامه‌های نظارت بر کارکرد سیاست‌های پولی از تمرکز سازمانی برخوردار باشند در این صورت، ایجاد هماهنگی موثر بین آن‌ها به گونه‌ای سهل‌تر امکان خواهد یافت. به طور خلاصه، هدف نظارت بانکی کمک به تخصیص بهینه‌ای از سرمایه در جامعه، کاهش قدرت بازار بانک‌های بزرگ، کژمنشی در بانک‌ها و خطرات بحران‌های پولی و در نهایت رفع فساد در نظام بانکی است.

در حال حاضر مهم‌ترین وسیله اندازه‌گیری اقتصادهای دنیا بر پایه دلار و برابری آن با ارز محلی صورت می‌گیرد. به عبارت دیگر وقتی به هر دلیلی حتی دلایل غیراقتصادی ارزش پول رایج یک کشور در مقابل دلار کاهش یابد کل اقتصاد آن کشور تحت تاثیر مستقیم این برابری ارزی قرار می‌گیرد و به اصطلاح یک تورم ساختگی با دکرترین طراحی شده به اقتصاد کشور هدف تحمیل می‌شود، همانگونه که بیان شد ممکن است حتی این کاهش ارزش پول محلی در برابر دلار کاملاً جنبه غیراقتصادی داشته و با اهداف سیاسی صورت گرفته باشد بنابراین تورم ایجاد شده و نمایش ضعف اقتصادی و کاهش پارامترهای مثبت اقتصادی در کشور هدف به هیچ وجه نمایش واقعی اقتصاد آن کشور نیست بلکه بخش عمده‌ای از این پارامترهای مثبت اقتصادی در کشور هدف به هیچ وجه نمایش واقعی اقتصاد آن کشور نیست بلکه بخش عمده‌ای از این پارامترهای منفی همان تاثیرات مصنوعی سیاست‌های غیراقتصادی سردمداران دلار است. از مزایای استفاده ارزهای دیجیتالی در واقع خروج از اعمال سیاست‌های متنوع و فرار از تاثیرپذیری اجرای نظریات منفی بر علیه اقتصادهای کشورهای دیگر می‌توان نام برد که این عمل در واقع چهره واقعی اقتصاد کشورها را نمایان و در بسیاری از موارد و مصادیق نفع کشورهای در حال توسعه خواهد بود.

کاهش شدید هزینه‌های انتشار و نگه‌داری پول، اجرا، نظارت و کنترل عملیات پولی، البته مزایای بسیار دیگری را هم در خصوص هر کشور و اقتصادی به صورت ویژه و خاص می‌توان برشمرد که شاید بعضاً با کشورهای دیگر مشترک نباشد. به طور مثال در خصوص ایران باز شدن راه سرمایه‌گذاری خارجی در بازار سهام ایران و رونق اقتصادی بیشتر از این طریق و نمونه‌هایی از این دست را می‌توان اشاره کرد. نظام ارزی در جمهوری اسلامی بعد از انقلاب اسلامی، نظام ارزی چندگانه بوده است. در این نظام، یک نرخ ارز رسمی پایه همراه چندین نرخ ارز مجاز و رسمی دیگر در اقتصاد وجود دارد و مقام پولی از این طریق با منابع ارزی در اختیار ضمن حفظ نرخ ارز رسمی پایه به کاهش نوسان‌های نرخ ارز در اقتصاد می‌پردازد. طی سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۹، تلاش‌هایی برای اجرای نرخ ارز مدیریت شناور شد، اما به دلیل وجود منابع ارزی و فقدان برنامه‌های اقتصادی بلند مدت و بی‌توجهی به

مفهوم و مبانی قاعده-گذاری در سیاست-گذاری ارزی، به درستی اجرا نشد. همچنین در دهه ۱۳۸۰، تلاش‌هایی برای اجرای سیاست تک نرخی ارز شکل گرفت، اما تزریق بی‌رویه ارز نفتی به اقتصاد به دلیل رشد درآمدهای نفتی، الزامات بودجه‌ای و الزام بانک مرکزی به تامین ریال معادل آن و جلوگیری از کاهش نرخ ارز به سطوحی پایین‌تر از نرخ ارز پیش‌بینی شده در بودجه، نظام ارزی تک نرخی نیز شکست خورد. بنابراین آنچه مشاهده می‌شود آن است که نظام ارزی در اقتصاد ایران به دلیل تلاش نکردن برای کاهش وابستگی به درآمدهای نفتی برای تامین مالی بودجه‌های جاری و عمرانی از سوی دیگر باعث شده است که از وقایع کوتاه مدت اقتصاد (نوسانات قیمت نفت و ارز) آسیب‌پذیر شود و صرفاً معطوف توجه و حل مسائل کوتاه مدت کشور گردد.

نتیجه گیری

باری بوزان در خصوص امنیت معتقد است که بایستی امنیت را برابر رهایی از تهدیدها تعریف نمود و از نظر وی امنیت در نبود مسأله دیگری به نام تهدید درک می‌شود، این تعریف باری بوزان به تعریف امنیت در دوران جنگ سرد که مضیق و تک بعدی و مورگنتایی بود نزدیک است، ولی خود بوزان امنیت را پس از جنگ سرد، دیگر در نبود تهدید سنتی تعریف نمی‌کند او می‌گوید: «امنیت را باید چندبعدی نگرست که ابعادی مانند مهاجرت، سازمان‌های جنائی فراملی و فروملی، محیط زیست و رفاه اقتصادی را شامل می‌شود» از نظر بوزان دولت دیگر تنها مرجع امنیت محسوب نمی‌شود، افراد، گروههای فراملی، سازمان‌های غیردولتی فراملی و فروملی و تروریسم همگی در وجوه امنیت مرجع هستند برای چند بعدی بودن امنیت بایستی تأثیر فرهنگ، جغرافیا، محیط زیست، تمدن و مذهب و از همه مهم تر هویت را فهمید، بوزان میگوید: جهان آرمانی، جهانی نیست که در آن هرکس موفق شود به امنیت دست یابد، بلکه جهانی است که دیگر در آن نیازی به گفتگو و بحث بر سر امنیت نباشد.

امنیت ملی از دو بُعد به هم پیوسته امنیت داخلی و امنیت خارجی تشکیل شده است، جنبه داخلی امنیت ملی، امنیت یک ملت در برابر تهدیدهای پیدا و پنهان در درون مرزهای ملی را شامل می‌شود. این تهدیدها می‌توانند سیاسی (شورش، جدایی طلبی و...) و اجتماعی (آشوب و شورش اجتماعی و...) باشند که هر کدام به نوعی دولت ملی را تحت تأثیر قرار داده و موجودیت آن را مورد تهدید قرار می‌دهند. جنبه خارجی امنیت ملی از تهدیدهای برون مرزی علیه یک دولت مربوط می‌شود که دارای ابعاد سیاسی (انزوا و اعمال فشارهای سیاسی)، نظامی (حمله یا تهدید به حمله، تقویت بنیه نظامی دشمن)، اقتصادی (مانند تحریم‌های اقتصادی) و فرهنگی و اجتماعی است. امروزه این امر پذیرفته شده است که به دلیل ارتباطات گسترده و نزدیکی ملل با یکدیگر، امنیت ملی در ابعاد خارجی و داخلی به یکدیگر مرتبط بوده و تحت تأثیر یکدیگر قرار دارند. در حال حاضر، امنیت اقتصادی یکی از مهم ترین شاخص‌های توسعه یافتگی است. کشورهای در حال توسعه، جوامعی هستند که اولین و مهم ترین گام برای آن‌ها دستیابی به امنیت اقتصادی است تا در پرتو آن به یک نظام اقتصادی مطلوب برای ارتقای تولید

و کارآیی منبع دست یافته و آنگاه به رفاه اقتصادی یا تقلیل کمبود کالاها و هدف نهایی هر نظام توسعه یافته است، برسند. گرچه کم و بیش همه تحلیل گران جریانی چون «جهانی شدن» را به عنوان یک پدیده ی واقعی به رسمیت شناخته اند، اما درباره ی منشاء مفهوم، عمل کرد، آثار و پیامدهای گوناگون آن اتفاق نظر ندارند. جهانی شدن که اکنون به یکی از رایج ترین واژه ها در عرصه های اقتصادی، سیاسی و فرهنگی و بسیاری عرصه های دیگر تبدیل شده است. جهانی شدن در رایج ترین معنا به فرآیندی اشاره دارد که در جریان آن مناسبات اقتصادی تا حد ممکن از محدودیت های سرزمینی و کنترل دولت های ملی بیرون می آید و در جهت تبعیت از یک بازار جهانی به پیش می رود. در چنین حرکتی قرار است در نهایت جهان به مکان واحدی فراتر از همه مرزهای اقتصادی، فرهنگی، ملی تبدیل شود. مانوئل کاستلز پیدایش عصر اطلاعات و ارتباطات و شکل گیری جامعه ی شبکه ای را زمینه ساز چنین شرایطی به شمار می آورد. گرچه جهانی شدن محدود به عرصه اقتصاد نیست ولی در حال حاضر جهانی شدن اقتصادی شاخص ترین شکل جهانی شدن است.

به عقیده آن هایی که جهانی شدن را به فرصت های نو جهت استفاده از تجارب کشورهای صنعتی برای رشد اقتصادی و توسعه سیاسی-اجتماعی در کشورهای در حال توسعه تعبیر می کنند جهانی شدن بیشتر از هر چیز تغییر در سیاست گذاری-های کلان اقتصادی که حاکی از تصحیح اشتباهات سیاست های گذشته متکی به دخالت دولت در امور اقتصادی است می-باشد. یعنی تخصیص بهینه تر فقط از طریق گسترش هر چه بیشتر فعالیت های بخش خصوصی ممکن می گردد. اما نکته ای که می بایست مورد توجه قرار گیرد آن است که در کشورهای در حال توسعه به علت ضعف بخش خصوصی معمولاً نقش دولت در توسعه ملی تعیین کننده تر و بخش قابل توجهی از نوآوری های اقتصادی و اجتماعی به وسیله سیاست گذاری های عمومی ایجاد شده اند. و به نظر می آید برای آینده ای قابل پیش بینی این نقش دستخوش تغییر بنیادی نگردد. به عبارت دیگر، در این کشورها نقش دولت در تخصیص بهینه تر عوامل تولید و در نتیجه امکان ادغام اقتصاد آن ها در اقتصاد بین المللی غیرقابل انکار است.

اقتصاد، دیجیتال که بر مبنای انقلاب ناشی از ظهور فناوری اطلاعات و ارتباطات است به کاهش شدید هزینه های محاسباتی، ذخیره سازی و بازگردانی اطلاعات و ارتباطات و نیز افزایش بسیار در سرعت محاسبات و حجم انتقال اطلاعات و ارتباطات منجر شده است در حالی که اقتصاد سنتی در کشورها صرفاً بر پایه فناوری اطلاعات و ارتباطات نبوده و شامل عرضه کالا و خدمات به هر روش سنتی که در نهایت منجر به درآمدزایی و عرضه پول می شود اشاره دارد، اقتصاد دیجیتال این فرصت را برای جوامع فراهم می آورد تا به ابزارهای جدید قدرتمند به دنبال ایجاد رونق، انسجام محلی و آینده ای پایدار باشند. همچنین اقتصاد دیجیتال با توجه به ویژگی های خود، امکان دسترسی به بازارها و کسب و کارهای جدید را فراهم آورده و به بهره وری بهبود یافته و سودآوری منجر شده و رقابت پذیری را در تمامی بخش های اقتصادی افزایش داده و فرصت ارتقای رفاه اقتصادی و اجتماعی جوامع را فراهم می آورد. با

توجه به مزیت های اقتصاد دیجیتال و اهمیت آن در خلق ارزش و ایجاد ثروت، دولت ها نیز به منظور بهره گیری از پتانسیل های آن و همین طور در امان ماندن از تبعات عدم توجه به موقع به آن، توجه ویژه ای به این مقوله داشته و همواره سعی در توسعه فعالیت ها در این زمینه دارند.

گسترش فرآیند استفاده از پول الکترونیکی، پیامدهای تجاری، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی قابل ملاحظه ای به همراه دارد. از نظر اقتصادی مهم ترین آثار گسترش استفاده از پول الکترونیکی بر روی عرضه پول، سیاست های پولی و بانک مرکزی ایجاد می شود. آثار گسترش کاربرد پول الکترونیکی بر سیاست های پولی از آن جهت که می تواند کارآیی یکی از ابزارهای سیاست-گذاری کلان اقتصادی دولت برای دستیابی به اهداف اقتصادی خود، به خصوص تثبیت سطح عمومی قیمت ها را کاهش دهد. اهمیت و نقش این پول در اقتصاد پولی جهان به اندازه ای است که پاره ای از اقتصاددانان آن را انقلابی می دانند که می تواند سبب انتقال قدرت از دولت ها و بانک مرکزی به سرمایه گذاران و کارآفرینان شود، نشر و گسترش پول های الکترونیک آثار تجاری، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی چشم گیری خواهد داشت. از دید اقتصادی، مهم ترین آثار گسترش پول الکترونیک بر عرضه پول و استقلال بانک مرکزی در اجرای سیاست های پولی پیدا می شود. زیرا با توجه به این که پول الکترونیک می تواند به جای اسکناس و مسکوکات سنتی به کار رود این گمان وجود دارد که این امر انحصار بانک مرکزی در زمینه هایی چون سیاست گذاری های پولی، مدیریت نظام بانکی و نظارت بر نظام پرداخت ها را با خطر جدی روبه رو سازد. پیرامون ویژگی ابزار دادوستد بودن پول، از نگاه یک اقتصاددان آن چه برجسته است، جنبه همگانی داشتن آن و نیز نبود هزینه مبادله و قابل تبدیل نبودن آن است. با این حال، از نگاه حقوقدانان جزء این دو، مال بودن چیزی که می خواهد به عنوان پول دادوستد گردد و نیز داشتن قوه ابراء آن برجستگی دارد حائز اهمیت می باشد.

نشر و رواج پول های الکترونیکی بر بخش پولی اقتصاد با توجه به آثار مثبت و منفی آن می تواند سیاست-گذاران و تصمیم گیرندگان این بخش از اقتصاد را در تنظیم نظام پولی و بانکی و مدیریت سیاست های پولی کشور و در راستای رسیدن به اهداف کنترل حجم نقدینگی، حفظ ارزش پول ملی و تثبیت سطح عمومی قیمت ها یاری رساند. در واقع، ارزیابی آثار رواج پول های دیجیتالی بر اقتصاد پولی و بررسی مکانیزم های اثرگذار بر آن می تواند نظام پولی و بانکی را در تعیین اندازه به کارگیری این پول ها یاری رساند و مقامات پولی کشور را در رسیدن به اهداف بخش پولی اقتصاد کمک کند.

۱. ابراهیمی، نبی‌الله (۱۳۸۶)، تأملی بر مبانی و فرهنگ مکتب کپنهاگ، فصلنامه سیاست خارجی، ص ۴۵۰.
۲. ارغوانی-پیرسلامی، میراحمدی (۱۳۹۹)، جهانی شدن ارزهای مجازی و حکمرانی اقتصادی دولت، مجله سیاست و روابط بین‌الملل، دوره ۳، شماره ۶، ص ۳۴.
۳. اسلامی، مجتبی، درجانی، حسین (۱۳۸۸)، امنیت در اسلام (مبانی و قالب‌های فکری)، فصلنامه نظم و امنیت انتظامی، سال دوم، شماره ۲، ص ۳۵.
۴. اسلامی-طراقی، مریم، صباغ-زاده، فرزانه (۱۳۸۹)، چالش‌ها و راهکارهای ارز دیجیتال در ایران، پنجمین کنفرانس ملی پژوهش‌های کاربردی در مدیریت و حسابداری، ص ۵.
۵. افتخاری، اصغر و دیگران (۱۳۸۹)، الگوی راهبردی تأمین امنیت اجتماعی در نیروی انتظامی، فصلنامه مطالعات دفاعی استراتژیک، سال دهم، شماره ۳۹، ص ۸۹.
۶. امیرشکاری، نیما، لطیفی، زهرا (۱۳۹۷)، ارزهای دیجیتال و نظام مالیاتی، فرصت‌ها، چالش‌ها و استراتژی‌ها، هشتمین همایش سالانه بانکداری الکترونیک و نظام‌های پرداخت، ص ۱۳.
۷. باقری، سعید (۱۳۹۶)، ارزهای دیجیتال فرصت‌ها و تهدیدهای بالقوه، ششمین کنفرانس ملی حسابداری، مدیریت مالی و سرمایه‌گذاری، ص ۷-۹.
۸. بالایی، حمید (۱۳۹۶)، آشنایی با مفهوم حقوق عمومی بررسی مفهوم امنیت، پژوهشکده شورای نگهبان، ص ۱۶.
۹. براتی، محمد (۱۳۹۸)، پول الکترونیکی، دومین کنفرانس ملی پدافند سایبری.
۱۰. بصیری، محمد (۱۳۸۰)، تحولات مفهوم امنیت ملی، فصلنامه مجلس و راهبرد، شماره ۱۶۳ و ۱۶۴، ص ۱۶۶.
۱۱. پوست-فروش تهرانی، محمدمهدی (۱۳۸۶)، اقتصاد نوین از منظر دیجیتالی شدن، فصلنامه مجلس و راهبرد، تابستان، سال ۱۴، شماره ۵۵، صص ۲۱۹-۲۵۶.
۱۲. توسلی، رضا و دیگران (۱۳۹۵)، «بررسی تاثیر سیاست‌های پولی بانک مرکزی بر خلق پول توسط سیستم بانکی»، مجله پژوهش‌های جدید در مدیریت و حسابداری، شماره ۱۶.
۱۳. جلال پور، شهره، پای فرد، کیانوش؛ فلاح محمد، (۱۳۹۴)، افول مفهوم دولت-ملت در عصر جهانی شدن، مجله تحقیقات سیاسی و بین‌المللی، شماره ۲۳، ص ۳۹.
۱۴. حلافی، حمیدرضا، اقبالی علیرضا (۱۳۸۴)، آثار گسترش پول الکترونیک بر بخش پولی اقتصاد ایران، مجله علوم سیاسی-اطلاعات سیاسی-اقتصادی، شماره ۲۱۷ و ۲۱۸، ص ۲۰۴.
۱۵. دال سیونگ یو، (۱۳۸۶)، جهانی شدن و بی‌ثباتی جهانی، مجله حقوق، پژوهشنامه حقوق و علوم سیاسی، شماره ۶، صص ۱۳۹-۱۴۰.
۱۶. دبیرنیا، علیرضا، (۱۳۹۵)، حاکمیت مردم در مفهوم مدرن؛ «فراساختاری بودن حق حاکمیت»، مجله پژوهش حقوق تطبیقی، شماره ۳، ص ۱۱۲.
۱۷. رجبی، ابوالقاسم (۱۳۹۷)، ارز مجازی: قانونگذاری در کشورهای مختلف و پیشنهادها برای ایران، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.
۱۸. رحیمی، حسین، بهروزیه، سمیرا (۱۳۹۷)، بررسی سرمایه‌گذاری در ارزهای دیجیتالی در ایران، اولین همایش ملی مدیریت، اقتصاد و اقتصاد مقاومتی، ص ۵.
۱۹. رضوی نژاد، سیدامین، و رزاقی، جواد (۱۳۹۷)، «مدل مطلوب اجرا و ارزیابی در سیاستگذاری امنیت داخلی جمهوری اسلامی ایران» فصلنامه خط مشی-گذاری عمومی در مدیریت، سال نهم، ش ۲۹، ص ۱۰۵.
۲۰. رنجبرفلاح، محمدرضا (۱۳۹۷)، ایجاد پول دیجیتال اکومانی مبتنی بر فناوری زنجیره بلوک براساس پیمان چند جانبه پولی منطقه-ای، مجله اقتصاد دفاع، شماره ۷.
۲۱. ره‌پیک، حسن (۱۳۷۷)، «امنیت ملی و تحدید حقوقی آن»، فصلنامه مطالعات راهبردی، شماره ۲۰، ص ۱۳۰.
۲۲. سلیمانی-پور، محمد مهدی، و دوستان (۱۳۹۶)، بررسی فقهی پول مجازی، مجله تحقیقات

- مالی اسلامی، شماره ۱۲، ص ۱۷۰.
۲۳. سهیلی، کیومرث و همکاران (۱۳۹۳)، اثرات جریان یافتن پول الکترونیکی بر حجم اسکناس و مسکوک در گردش در ایران، مجله پژوهش‌های اقتصادی، شماره ۱، ص ۳۶.
۲۴. سیامک، ره-پیک، زمانی، علی اکبر (۱۳۸۹)، امنیت داخلی جمهوری اسلامی ایران در چشم انداز ۱۴۰۴ ابعاد، شاخص‌ها و راه کارها، فصلنامه نظم و امنیت انتظامی، ص ۷.
۲۵. شریعتمدار، جزایری، سید نورالدین (۱۳۸۵)، «امنیت در اسلام»، فصلنامه ی علوم سیاسی، ش ۳۴، ص ۷.
۲۶. شریفی-رنالی، حسین (۱۳۸۹)، بررسی اثرات سیاست پولی بر تولید و سطح عمومی قیمت‌ها در ایران با استفاده از رویکرد تصحیح خطا برداری ساختاری SVEC، تهران، ص ۲۲۰.
۲۷. شیر-خانی، محمد علی، (۱۳۸۱)، یکپارچه شدن جهانی و توسعه اقتصادی-اجتماعی کشورهای در حال توسعه، مجله حقوق دانشکده حقوق و علوم سیاسی (دانشگاه تهران)، شماره ۵۷، صص ۱۵۱-۱۵۳. شماره ۶، صص ۱۳۹-۱۴۰.
۲۸. صالح-نیا، علی (۱۳۹۵)، بررسی نظری مفهوم امنیت ملی و ابعاد مختلف آن، مجموعه آثار و مقالات برگزیده دهمین کنگره پیشگامان پیشرفت، ص ۳۹-۸۳.
۲۹. صناعی، علی، اصغری، علی، گوگردچیان، مرضیه (۱۳۸۶)، بررسی تئوریک تاثیر تولید و نشر پول الکترونیک بر سودآوری ناشران آن، مجله اقتصاد مقداری، شماره ۲، ص ۴۰.
۳۰. ضیایی، ثریا (۱۳۸۶)، جهانی شدن و اقتصاد اطلاعات، فصلنامه اطلاع شناسی، شماره ۱۵ و ۱۶، صص ۱۴۵-۱۶۰.